ΧΡΟΝΟΣ

CRONOS

Revista Societăţii de Ştiinţe Istorice din România
Filiala Caraş-Severin
Anul XII (2020), nr. 25, Ianuarie – Iunie 2020

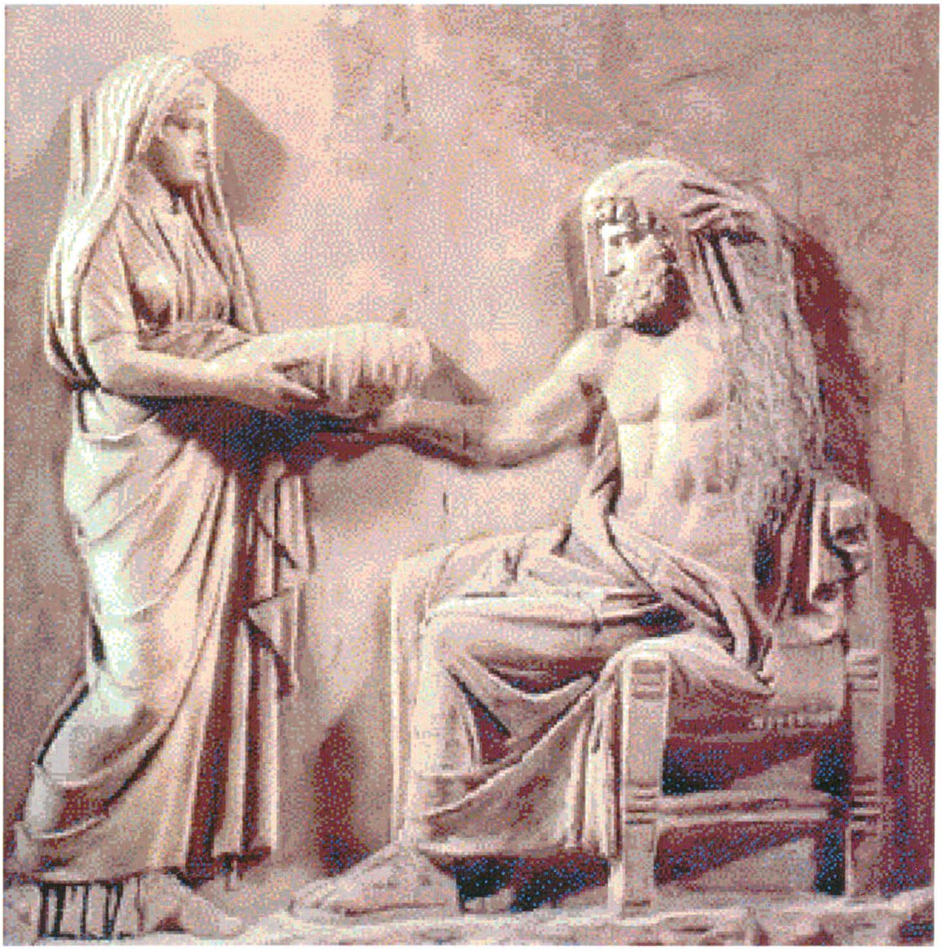

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CUPRINS

Tratatul de la Trianon – la 100 de ani	dr. Nicolae Magiar	**3**
Mineritul din Banatul Montan în epova antică şi medievală	Constantin Taligaş	**7**
Învăţătorul şi comunitatea în Banatul secolului XIX	Cosmin Gheju	**9**
220 de ani de la bătălia de la Marengo	dr. Eduard Magiar	**13**
Pregătirea profesională a învăţătorilor din Banatul de graniţă în perioada dominaţiei austro-ungare	Cristina Sodâncă	**16**
Integrarea elementelor de istorie locală în activităţile cu elevii, prin utilizarea metodelor activ-participative	Ana Olariu	**23**
Gripa spaniolă	Maria Foiagu	**25**
Colectivitatea agriculturii din România	Ilie Badescu	**27**
Istoricul bisericii din Globu Craiovei	Gheorghe Ţunea	**29**
Din activitatea noastră		**33**

https://biblioteca-digitala.ro

Un secol de la Tratatul de la Trianon

În 11 noiembrie 1918 Marele Război (cunoscut după aceea ca Primul Război Mondial) se termină prin capitularea Germaniei. Înfrângerea puterilor din Tripla Alianță va avea urmări majore pentru Europa în special. Între 1919-1920 se semnează tratatele de pace cu puterile învinse astfel:

- cu Germania (la Versailles, în 28 iunie 1919);
- cu Austria (la Saint Germain en Laye, în 10 septembrie 1919);
- cu Bulgaria (la Neuilly, în 27 noiembrie 1919);
- cu Turcia (la Sèvres, semnat în iunie 1920 și repudiat apoi, fiind înlocuit cu tratatul de la Lausanne).
- Cu Ungaria (la 4 iunie 1920).

Toate aceste tratate au fost semnate de puterile din Antanta și aliații lor pe de o parte, iar de cealaltă parte puerile învinse. Între învingători era și România. Pentru români, cele mai importante tratate erau cele semnat cu Austria și Ungaria pentru că cele două recunoșteau unirea Bucovinei, Transilvaniei și Banatului cu România, în noile frontiere ale statului român cunoscut în perioada interbelică ca România Mare.

Tratatul de la Trianon a fost semnat la data de 4 iunie 1920 între Puterile Aliate învingătoare în Primul Război Mondial și Ungaria, în calitate de stat succesor al Imperiului Austro-Ungar, stat învins în Primul Război Mondial. Considerăm că nu întâmplător s-a semnat ultimul, deoarece Ungaria nu voia să renunțe la teritoriile românești. A fost însă obligată prin condițiile impuse în tratat. Acesta a fost semnat în Palatul Marele Trianon de la Versailles de către 16 state aliate (inclusiv România), pe de o parte, și de Ungaria, de altă parte.

Prin acest tratat se stabilesc frontierele noului stat Ungaria cu vecinii săi: Austria, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (stat devenit ulterior Iugoslavia), România și Cehoslovacia.

Tratatul de la Trianon este divizat în patru părți astfel:

- Prima parte include Pactul Ligii Națiunilor (ca parte comună pentru toate tratatele de pace încheiate după Primul Război Mondial);

- Partea a doua (respectiv articolele 27-35) definește clar frontierele Ungariei cu statele vecine. În principiu, acestea sunt actualele frontiere ale Ungariei. Frontiera româno-ungară este descrisă în secțiunea a doua a articolului 27 și este de fapt traseul actualei frontiere între România Ungaria;

În principiu, Tratatul consfințea includerea teritoriului Croației-Slavoniei (partea de nord Republicii Croația) și Voivodinei (inclusiv treimea de vest a Banatului) în cadrul Regatului Sârbilo Croaților și Slovenilor, a Slovaciei și Ruteniei (azi: Republica Slovacia și, respectiv, Regiune Transcarpatia din Ucraina) în cadrul Cehoslovaciei, a Transilvaniei și părții răsăritene a Banatului î cadrul României și a Burgenlandului în cadrul Republicii Austriei.

- Partea a treia (respectiv articolele 36-78), intitulată ,,Clauze politice pentru Europa conținea o serie de clauze privind, pe de o parte, cadrul bilateral al relațiilor dintre Ungaria și statel vecine, recunoașterea unor clauze politice privind anumite state din Europa (Belgia, Luxemburg etc. dispoziții referitoare la cetățenie precum și protecția minorităților naționale;

- Partea a patra (respectiv articolele 79-101), intitulată ,,Interesele Ungariei în afar Europei", conținea prevederi referitoare la renunțarea de către Ungaria la tratatele încheiate de câtr Dubla Monarhie cu Maroc, Egipt, Siam (Thailanda de azi) și China.

Aplicarea dispozițiilor tratatului s-a făcut în perioada imediat următoare. Astfel, frontierel Ungariei cu statele vecine, astfel cum au fost descrise în tratat, au fost delimitate în anii imedia următori. Dispozițiile tratatului referitoare la minoritățile din Ungaria au fost aplicate parțial, d aceea, procesul de asimilare și deznaționalizare a acestora a continuat, Ungaria fiind, în prezent, un din statele cele mai omogene etnic din Europa.

Prin tratatul de la Trianon pierde niște teritorii care de fapt nu le merita pentru că au fost alipit prin forță, dar se consfințește existența unui stat maghiar independent, ideal al revoluționarilc maghiari de la 1848 și al oamenilor politici maghiari în perioada de sfârșit a Dublei Monarhii, chia dacă nu în frontierele imaginate de aceștia. Cu toate acestea, , Tratatul a fost și continuă să fi

https://biblioteca-digitala.ro

perceput în mentalul colectiv maghiar drept o catastrofă (vezi cum se manifestă ungurii anual la 4 iunie după 1989). Privind însă din perspectivă istorică, Tratatul de la Trianon reprezintă doar actul care a consfinţit sfârşitul regatului Sfântului Ştefan, regat care, de facto, dispăruse în secolul al XVI-lea, prin înfrângerea de la Mohács (1526) şi divizarea teritoriilor sale între Imperiul Otoman şi Sfântul Imperiu Roman (devenit ulterior Austria şi, în 1867, Dubla Monarhie, Austro-Ungaria), dar care, în mod formal, a continuat să existe, împăraţii de la Viena purtând până la sfârşit şi titlul de regi apostolici ai Ungariei.

Prin tratatul de la Trianon a fost consfinţită trecerea către statele succesoare sau vecine a 71% din teritoriul aşa numitei Transleithaniei (partea ungară a Dublei Monarhii) şi a 63% din populaţie, aceasta din urmă, în majoritatea ei, alcătuită din etnici care nu erau maghiari. Cu toate acestea, traseul noilor frontiere, în multe cazuri, nu s-a suprapus graniţelor etnice (din motive obiective, pentru că era imposibilă delimitarea exactă a regiunilor cu populaţie amestecată), astfel că peste sau 2.535.000 de etnici maghiari au ajuns în afara teritoriului Ungariei (cei mai mulţi în Transilvania), majoritatea lor trăind de-a lungul graniţelor din statele succesoare noi.

În conştiinţa populaţiei statelor succesoare sau vecine, Tratatul nu a ocupat un rol la fel de important. Aceasta pentru că, în principiu, pentru acestea Tratatul de la Trianon a consfinţit realizarea dreptului la autodeterminare al popoarelor din Transleithania (partea ungară a Dublei Monarhii) şi a consfinţit o realitate existentă pe teren (majoritatea teritoriilor fuseseră deja ocupate de către forţele armate ale României, Cehoslovaciei şi Regatului Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor).

Cu toate că istoriografia maghiară şi unii oameni politici maghiari au susţinut că Austro-Ungaria reprezentase o soluţie mai echitabilă pentru minorităţi şi că slovacii, croaţii, rutenii, românii din Transilvania ar fi fost mai favorizaţi în cadrul Dublei Monarhii decât în statele succesoare, nici un grup etnic din fost Austro-Ungarie nu a susţinut revenirea la starea de lucruri anterioară Primului Război Mondial. Deşi slovacii şi croaţii au urmărit să obţină independenţa aproape imediat după 1920, scopul lor era crearea propriilor state naţionale, ideal realizat abia târziu, adică după 1990.

Regatul Ungariei, statul rezultat în urma Primului Război Mondial, a urmărit permanent revizuirea, fie şi parţială, a Tratatului de la Trianon, aliindu-se, în acest scop, cu statele revizioniste, Germania şi Italia. Deşi în perioada 1938-1941 s-a reuşit anexarea unor teritorii care aparţinuseră Dublei Monarhii (1938 - sudul Slovaciei, 1939 - Ucraina Subcarpatică, 1940 - nordul Transilvaniei, 1941 - teritorii aflate azi în Serbia, Croaţia şi Slovenia), frontierele de la Trianon au revenit din nou în anul 1947, prin Tratatul de Pace de la Paris (10 februarie 1947), încheiat între Puterile Aliate şi Ungaria.

Tratatul de Pace de la Trianon a fost semnat la 4 iunie 1920 de Franţa, Marea Britanie, Italia, Statele Unite, Japonia, România, Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor, Cehoslovacia şi alte nouă state - pe de o parte - şi de Ungaria, pe de altă parte, aceasta fiind reprezentată de Agost Benárd şi Alfréd Drasche-Lázár. Din partea României Tratatul a fost semnat de dr. Ion Cantacuzino, ministru de stat şi Nicolae Titulescu, fost ministru.

Tratatul a fost ratificat de Marea Britanie în mai 1921 şi de Franţa în iunie 1921. Cu ocazia dezbaterilor referitoare la ratificarea de către Franţa, Aristide Briand a confirmat frontierele fixate pentru România şi integritatea sa teritorială, spunând: ,,Franţa nu va interveni niciodată împreună cu guvernele aliate şi prietene, pentru a dăuna dreptului României la suveranitate naţională, oricât de puţin."[1]

Redăm mai jos articolele cele mai importante din Tratatul de la Trianon:

„Articolul 45. Ungaria renunţă, în ceea ce o priveşte, în favoarea României, la toate drepturile şi teritoriile asupra fostei monarhii Austro-Ungare situate dincolo de frontierele Ungariei, astfel cum sunt fixate la art.27, partea a II-a (Frontierele Ungariei) şi recunoaşte prin prezentul Tratat sau prin orice alte Tratate încheiate în scopul de a îndeplini prezenta încheiere, ca făcând parte din România;"

„Articolul 47. România recunoaşte şi confirmă, faţă de Ungaria, angajamentul său de a accepta inserarea, într-un tratat încheiat cu principalele puteri aliate şi asociate, a dispoziţiilor socotite necesare de către aceste puteri, pentru a proteja în România interesele locuitorilor care diferă de

[1] Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *From ancient Dacia to modern Romania,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 771.

https://biblioteca-digitala.ro

majoritatea populaţiei prin rasă, limbă şi religie, precum şi pentru a proteja libertatea de tranzit şi un regim echitabil pentru comerţul celorlalte naţiuni;"

„Articolul 161. Aliaţii şi guvernele asociate afirmă şi Ungaria acceptă responsabilitatea Ungariei şi aliaţilor ei pentru cauzele de pierderi şi daune la care guvernele aliate, asociate şi cetăţenii lor au fost supuşi, ca o consecinţă a războiului impus prin agresiunea Austro-Ungară şi aliaţii ei."[2]

Chiar şi după Tratatul de pace de la Paris (1947) după Al doilea război mondial (care a reconfirmat prevederile tratatului de la Trianon), pretenţii revizioniste (mascate sau nu) au existat din partea Ungariei, mai ales după 1990. Acestea sunt însă tot mai estompate datorită faptului că Ungaria şi România fac parte din Uniunea Europeană şi blocul militar NATO.

Prof. dr. Nicolae Magiar
Colegiul Naţional *Mircea Eliade* din Reşiţa

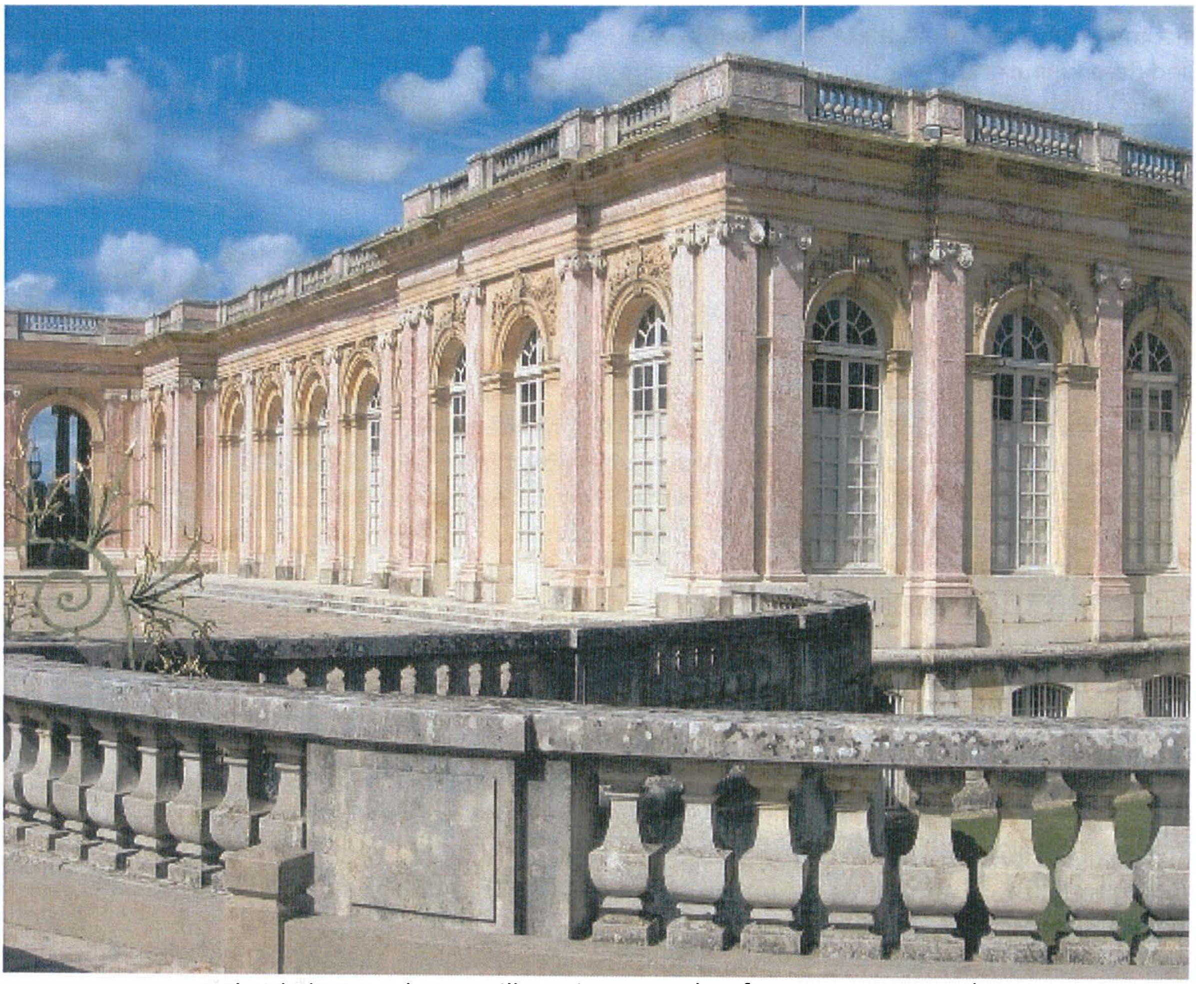

Palatul Chateau de Versailles Trianon, unde a fost semnat tratatul.

Palatul Chateau de Versailles Trianon, unde a fost semnat tratatul

[2] Wikipedia.

https://biblioteca-digitala.ro

Mineritul din Banatul Montan în perioada romană şi medievală

Bogăţiile minerale, prelucrarea și folosirea lor au fost legate de evoluția istorică a civilizației umane, fapt valabil pe deplin și în ce privește zona pe care o numim Banatul Montan. În acest sens subliniem o serie de aspecte care au jalonat devenirea acestei zone deosebit de interesante.

Din 106 începe existenţa Daciei Romane o provincie componentă a Imperiului Roman, care va şti să folosească resursele umane şi naturale ale noii sale provincii, cucerită cu un impresionant efort militar. O atenţie deosebită a dat administraţia romană exploatării bogăţiilor naturale în special a bogăţiilor subsolului: aur, argint, fier, cupru, sare dar şi alte minerale.

Centrul de greutate în ce privește amplasarea exploatărilor miniere a fost evident zona Munţilor Apuseni ai Transilvaniei, unde avem marile exploatări pentru aur la Alburnus Maior (Roșia Montană) conduse de o veritabilă direcţiune a minelor aflată la Ampelum (Zlatna). Asta nu a însemnat însă neglijarea celorlalte zone ale provinciei fiind vizat şi Banatul Montan unde au fost exploatări importante în ce priveşte bogăţiile de subsol.

În acest sens amintim cercetările importante ale arheologului maghiar Téglás Gabor care face primele descoperiri ale urmelor mineritului din perioada romană în zona localităţilor: Ciclova, Sasca, Maidan şi Oraviţa (1) iar în 1882 a identificat dealul „Cracul cu Aur" aflat la Sud de Bocşa cu exploatare minieră romană dovedită de uneltele găsite: drugi de fier, icuri, sape, ciocane, opaiţe (2), atestând o activitate intensă. Se adaugă în 1890 descoperirile făcute de inginerul minier M Przyborsky care în zona Dognecea-Ocna de Fier a localizat Dealul Tâlva care conţine minereu de cupru și unde sunt urme ale cuptoarelor pentru zinc, retorte şi vetre conţinând zgură de zinc (3).

În 1956 este descoperită în aceaşi zonă o galerie din epoca romană care pătrundea 12m în stratul de fier oligist curat cu conţinut de 55% Fe (4). Se pare că centrul metalurgiei fierului de pa Valea Bârzavei a fost la Berzovia, aceasta fiind situată pe drumul ce lega Lederata de Tibiacum, fiind situată lângă zona de materii prime: Bocşa, Dognecea-Ocna de Fier.

Bogăţiile de subsol constituiau proprietatea statului roman, și o importantă sursă de venituri, fapt care a făcut ca Roma să impună un serviciu administrativ şi detaşamente de pază, atestate de cărămizi cu ştampila unor legiuni romane.

În anul 271 începe retragerea administraţiei şi armatei romane din Dacia, ordonată de împăratul Aurelian (270-275), care a sacrificat Dacia pentru interesele superioare ale Imperiului Roman a cărui frontieră-limes-va fi pe Dunăre, linia Dunării fiind mai uşor de apărat. Banatul Montan se pare că păstrează unele legături cu Imperiul fapt atestat de unele descoperiri cum ar fi monede din perioada unor împăraţi romani ca Diocletian (284-305) (5) Constans (333-350) (6) pe Valea Bârzavei.

Descoperiri similare au fost şi pe Valea Groposu, între Reşiţa şi Văliug, în amonte de localitatea Cuptoare. Evident că mineritul decade populaţia populaţia locală fiind cu o puternică caracteristică pastoral-agrară.

Evul Mediu va aduce o serie de schimbări care vor relansa activitatea legată de bogăţiile de subsol dând mineritului un nou avânt. La 1200 apare Comitatul Caraş, fapt care atestă consolidarea prezenţei regalităţii maghiare în zona Banatului Montan.

Coroana maghiară a impus în virtutea dreptului-Jus regale minerale- trecerea terenurilor care aveau bogăţii minerale de la cnezii autohtoni în proprietate regală. A început constituirea unor domenii minerale regale şi cetăţile din apropierea lor au fost declarate-Castrum regale-cetăţi regale. Fenomenul a continuat în anii 1327-1328 când regele Ungariei, de origine franceză, Carol Robert de Anjou (1308-1342) a reglementate exploatările miniere din Regat cointeresând chiar şi pe particulari. În 1342 un decret al aceluiaşi rege interzice exportul de aur, argint, fier şi zinc dar şi alte metale. Urmaşul său, Ludovic de Anjou (1342-1382) prin decret regal în 1351 stabileşte că bogăţiile de subsol constituie proprietatea şi venitul Coroanei. (7) Sistemul se va păstra şi sub regele Sigismund al IV lea de Luxemburg (1387-1437). Toate acestea vor ajuta foarte mult mineritul bănăţean care se dezvoltă.

În acest sens apar menţiuni despre mineritul şi metalurgia din zona Banatului Montan din secolul al XIV lea, remarcându-se documentul din 1358 despre donaţia a două moşii de lângă centrul minier regal Secaş care este amintit ca:„ Montane Regalis Zekubanya, azi localitatea Secăşeni" (8) Urmează documentul din 14 februarie 1395, emis la Braşov (Datum Brassoviae) ,de regele Sigismund al IV lea de Luxemburg care preia un teritoriu bogat în minereuri de fier de la familia nobiliară Csaky,

https://biblioteca-digitala.ro

pe baza Jus regalis minerale. Se amintește în document de sate locuite de lucrători de la mină și despre mine de fier aparținând de Cetatea Cuiești din Comitatul Caraș textul redactat în latină menționând:„ nec non aliud castrum ipsorum Kevesd vocatum in Comitatu de Crassow habitus simul cum villis et montana ferri ad ipsorum Castrum spectantibus ad nostrae Celsitudinis cordialem requisitionens " (9). În secolul al XV lea ,apare documentul datat 16 decembrie 1437 în care se amintește de centrul minier Ciclova situată lângă Oravița. Conform documentului în minele comitatului Caraș se exploatează în primul rând minereu de fier și de cupru și în mică măsură aur sau argint (10).

Pentru aur există documentul din 1522 în care se menționează spălarea nisipurilor aurifere din apropiere de Caransebeș, activitate reglementată de conducerea orașului Caransebeș în 1525 (11).

În 1552 apare Pașalâcul de Timișoara, confirmând prezența Imperiului Otoman, fapt care reduce activitatea minieră, afectată și de numeroasele conflicte desfășurate în zonă dar și tradiția mult mai modestă în minerit a otomanilor.

Există însă documente în ce privește activitatea minieră, cum ar fi scrisoarea raport către Ferdinand de Habsburg din partea lui George Racovsky sau Racoviță a cărui familie stăpânea, din 1534, Cetatea Bocșei și Jdioara. Se face referire la exploatări pentru aur de la Cracul cu Aur care a funcționat și pe vremea stăpânirii romane (12). Se adaugă 3 scrisori din 1594 între conducătorul otoman al Timișoarei Saffy Sinan Pașa și Sigismund Bathory principele Transilvaniei în care se amintește de - latrones-un fel de haiduci care atacă așezările miniere din Banat (13).

În 1703 austriecii trimit 13 mineri tirolezi conduși de maistrul minier Mathyas Brunner care cercetează zona Oravița unde s-au găsit utilaje miniere și haldine de steril abandonate (14). În 1718 prin Pacea de la Passarowitz s-a decis trecerea Banatului de la Imperiul Otoman la Imperiul Austriac, fapt ce a însemnat o veritabilă deschidere a unei noi epoci în ce privește mineritul și metalurgia din zona Banatului Montan, noua administrație austriacă având o foarte bună expertiză și tradiție în minerit și metalurgie fapt ce se va vedea în evoluția Banatului inclusiv a Banatului Montan în secolul al XVIII lea.

Prof. Taligaș Constantin
Liceul Teoretic „Traian Vuia" Reșița

Notele bibliografice:

1. Speidel Ernö (titl.trad.)„Minele Reșiței" Reșița 1896 pag. 69.
2. D. Protase-Acta Musei Napocensis IV 1967 pag. 53.
3. Volker Wollman și Colectiv. „200 de ani Reșița" Reșița 1971 Vol I pag. 35.
4. Ibidem
5. Gheorghe Molin „Reșița-monografia orașului,uzinei și domeniilor" Craiova 1925 pag. 6.
6. D.Protase „Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii" București 1966 pag. 201.
7. Gheorghe Cimponeriu „Din istoricul Reșiței" Buletin UDR vol I/2 Reșița 1930 pag. 59.
8. Pesty Frigyes(titl.trad.) „Istoricul Comitatului Caraș" Budapesta 1883 pag. 32.
9. P.Frigyes Op. cit. pag. 52.
10. Ibidem
11. Volker Wollman Op.cit pag. 46
12. Gh. Cimponeriu Op cit pag. 59
13. Speidel E. Op cit. pag. 85
14. Volker Wollman Op. cit.pag. 46-47

Fosta mină de cărbuni de la Anina

https://biblioteca-digitala.ro

Învăţătorul şi comunitatea în Banatul secolului al XIX-lea

Dezvoltarea învăţământului pe teritoriul Banatului a trecut prin aceleaşi schimbări prin care au trecut toate sistemele educaţionale din această perioadă.

Mai întâi, educaţia s-a făcut în procesul muncii, educatorii fiind părinţii şi comunitatea sătească, pe bază de tradiţii. A urmat apoi, faza în care apar şi funcţionează şcolile bisericeşti şi mănăstireşti.

O fază superioară, începe odată cu organizarea şcolilor laice, puse în slujba păturilor de meseriaşi, conţinutul religios fiind înlocuit cu unul mai realist. La început, aceste şcoli au fost create şi întreţinute de comune şi mai apoi de stat.

Şcoala se organizează pe baza unor legi, care precizează conţinutul învăţământului, pregătirea şi salarizarea învăţătorilor.

În locul preotului, călugărului sau al cântăreţului de biserică, funcţia de învăţător este atribuită unui laic, cu o pregătire adecvată, atât în privinţa materiei de predat, cât şi a metodei de predare. Începe să se dea tot mai multă atenţie, înţelegerii cunoştinţelor predate, decât memorării lor mecanice.

Pentru predarea fiecărui obiect de învăţământ, învăţătorii primesc îndrumări metodice amănunţite. Încep să se organizeze cursuri de pregătire şi îndrumare a învăţătorilor. Apar preocupări de a crea condiţii mulţumitoare de muncă şi de viaţă, pentru învăţător, prin asigurarea şi acordarea unui salariu suficient pentru întreţinerea lui şi a familiei sale.

Şcoala poporală română, a avut un rol important în pregătirea spiritelor, pentru modificările istorice din secolul al XIX-lea. Pentru învăţătorii români, mai aproape decât ideile Revoluţiei franceze, erau cele desprinse din Răscoala lui Horea (V. Ţârcovnicu, 1970, p. 238).

Astfel, învăţătorul a devenit un luminător, un activist cultural şi politic, în mijlocul poporului.

Instrucţia cea mai eficace o formează îndeosebi experienţa şi convieţuirea cu alţii. Din această cauză este de o deosebită însemnătate, pentru viaţa şcolară, personalitatea învăţătorului.

Creşterea prestigiului şcolii şi învăţăturii în societate determină şi o creştere corespunzătoare a prestigiului învăţătoresc. La fel s-au petrecut lucrurile peste tot în Europa. Statul, animat de ideea naţională, indiferent cum era înţeleasă şi în ce sens era expusă, a fost cel care va determina în veacul al XIX-lea ridicarea învăţătorului în postura de personaj central al unei comunităţi (F. Reboul Scherrer, 2000, p. 139).

Numărul mare de şcoli săteşti, va reclama şi cadre de specialitate, învăţători care să facă faţă cerinţelor şcolii din acele vremuri.

Extinderea pe care o cunoaşte învăţământul bănăţean în ultimele trei decenii ale veacului al XIX-lea şi, apoi în tot cursul celui următor, a determinat constituirea unei dense reţele şcolare. Învăţătorul era un personaj întâlnit în fiecare comunitate mică sau mare deopotrivă. El face parte din elita locală dar, ierarhic se afla pe o treaptă inferioară preotului şi chiar primarului, de pildă.

Totuşi statutul său cunoaşte o ascendenţă care trebuie pusă în legătură cu evoluţia generală a societăţii, cu ameliorarea moravurilor, în general, dar şi cu profesionalizarea acestei meserii intelectuale, cu standardul social pe care legislaţia, mai ales cea de după 1867, l-a impus.

Învăţătorul rămâne în punctul de contact cu poporul asemeni preotului dar, în acelaşi timp, el începe să se sustragă tot mai mult muncii fizice, este tot mai clar asimilat de mentalul ţărănesc "domnilor", a celor care nu lucrează fizic şi au, printr-o carieră întemeiată pe şcoală, un trai mult mai bun decât al ţăranilor.

Statutul său este susţinut şi ameliorat continuu nu doar de legislaţia interesată a statului laic ci şi de episcopiile care coordonau învăţământul confesional. Tocmai caracterul confesional al şcolilor determină şi poziţia învăţătorului în comunitate care este, între altele, şi aceea de reprezentant cu statut special. El se integra într-o ierarhie şi într-o administraţie bisericească, făcea parte din cei care aduceau la îndeplinire dispoziţiile în domeniul lor pe care le dădea Consistoriul, Senatul Şcolar Eparhial, Episcopul sau Protopopul etc.

Reiese limpede, din cele de mai sus, că situaţia şcolii şi a învăţătorului în comunităţile româneşti din Banat la cumpăna dintre veacurile al XIX-lea şi al XX-lea era mai complexă decât s-ar fi bănuit la o

https://biblioteca-digitala.ro

privire grăbită şi tocmai de aceea propunem o analiză mai detaliată a prezenţei învăţătorului în aceste comunităţi precum şi principalele sale relaţii pornind de la cea materială.

Angajarea învăţătorilor

La începuturile învăţământului, ca învăţători erau angajaţi: foşti militari, crâsnici sau simpli absolvenţi ai şcolii triviale, care ştiau să citească şi să scrie. Când, însă, statul consideră că instruirea tineretului sătesc este o problemă politică importantă, că învăţământul românesc contribuie la consolidarea şi prosperitatea statului, la liniştea şi armonia socială, încep preocupările pentru pregătirea învăţătorilor.

Iar când, în conţinutul învăţământului au fost introduse obiecte realiste, s-a simţit mai acut, necesitatea unei pregătiri speciale a învăţătorilor.

Încă din Regulile Directive şi Patentul Şcolar[3], se arată amănunţit cine poate fi angajat ca învăţător şi cine are dreptul de a angaja un învăţător.

Ca învăţători, în şcolile greco-ortodoxe puteau fi angajaţi numai bărbaţi de religie greco-neunită sau, în lipsa acestora, de religie romano-catolică (în nici un caz protestanţi «eretici»).

Se recomanda, pe cât posibil, ca învăţătorii să fie recrutaţi dintre localnici, dintre oamenii din Banat. Să nu fie venetici, oameni despre care nu se ştie de unde vin. Dintre cetăţenii stabiliţi în ultimi ani în Austria, vor putea fi angajaţi ca învăţători, numai cei care au o vechime aici, de cel puţin 10 ani şi posedă calităţile cerute.

Se reliefează necesitatea cunoaşterii amănunţite, de către fiecare om, a profesiunii sale şi, mai ales, dregătoria de învăţător, căruia statul şi părinţii îi încredinţează educaţia tinerilor pentru „punerea pe temelie trebuitoare vieţii omeneşti" (P. Radu, D. Onciulescu, 1977, p. 198).

În ceea ce priveşte însuşirile morale, intelectuale şi profesionale, ale unui bun învăţător, în primul rând acesta trebuia să cunoască amănunţit datoriile şi povara meseriei, pentru îndeplinirea scopului educaţiei, formarea de oameni iscusiţi.

La început, învăţătorii vremii fiind adesea şi în slujba Bisericii, se făcea apel la credinţa lor, considerându-se misiunea şi ca o chemare religioasă, pentru care vor răspunde atât în faţa oamenilor cât şi în faţa lui Dumnezeu.

Preoţii nu puteau fi angajaţi ca învăţători decât în situaţiile când, pentru o localitate nu se găsea învăţător laic apt, sau când comuna, din cauza sărăciei prea mari, nu putea să întreţină un învăţător mirean.

Această prevedere exista din cauza constatărilor făcute: că preoţii care erau şi învăţători, dădeau întâietate funcţiei lor ecleziastice şi o neglijau pe cea didactică. Pe de altă parte, statul austriac era mai sigur că dispoziţiile date de el vor fi mai bine respectate de învăţătorii laici, a căror singură funcţie era cea didactică, decât învăţători care erau şi preoţi. Prin toate aceste măsuri, statul austriac urmărea să aibă învăţători devotaţi intereselor lui.

O cerinţă importantă în realizarea scopului educativ, este exemplul viu al învăţătorului, ce trebuia mereu să îndeplinească, el însuşi, ceea ce îi învăţa pe elevii săi, deoarece „faptele fac întotdeauna mai mult decât vorbele".

Răbdarea este una din cele mai importante virtuţi dăscăleşti, însă este pusă la unele dintre cele mai grele încercări. Învăţătorul trebuie să găsească mijlocirile necesare, spre a întâmpina, cu multă răbdare, toate aceste greutăţi inerente.

Cunoscându-se slaba retribuire a dascălilor români, se considera că, o însuşire necesară este „îndestularea sau mulţumirea cu puţin, fără a căuta la sama plăţii" (P. Radu, D. Onciulescu, 1977, p. 200).

Pentru a fi angajat, foarte important era, pentru un învăţător, ca acesta să posede cunoştinţele necesare pentru instruirea şi educaţia tineretului. Spre a învăţa pe alţii, trebuia ca, mai întâi să fie el însuşi stăpân pe citire, scriere, socotit şi religie, cât şi pe arta de a transmite elevilor aceste cunoştinţe,

---

[3] Regulae Directivae emise în 1774 şi Schulpatent, dat în anul 1776.

https://biblioteca-digitala.ro

în mod uşor, clar şi pe înţeles. Era vorba, deci, de cunoaşterea conţinutului învăţământului şi de stăpânirea metodei de predare.

Se mai cerea să aibă o comportare evlavioasă, creştinească, dreaptă; să fie liniştit şi paşnic, în casa proprie şi între ai săi, cât şi faţă de vecini şi faţă de părinţii elevilor; să nu fie egoist, să fie respectuos şi ascultător fată de superiorii săi laici şi ecleziastici; faţă de elevi, după împrejurări, să fie sever, dar cu măsură, blajin sau afectuos; să fie modest şi serios; să aibă înclinare spre funcţia didactică şi s-o exercite cu încredere şi optimism, iar în comportarea sa publică, să fie un exemplu în toate ocaziile (V. Ţârcovnicu, 1970, p. 181).

Dispoziţii importante aduc legile şcolare şi cu privire la dreptul de a angaja învăţători. Dreptul de a angaja un învăţător, sau de a-l demite, unde este cazul, cade în atribuţia fiecărei comune, prin majoritate de voturi. Se precizează însă, că nu poate fi ales de comună, ca învăţător, decât cel care posedă calităţile cerute de această funcţie şi care a fost examinat în acest sens de către directorul şcolar.

După ce a fost ales învăţător, el poate fi demis dacă locuitorii comunei arată abaterile lui, dacă directorul şcolar, anchetând cazul, găseşte îndreptăţită reclamaţia şi dacă şi comuna şcolară consideră, că acele abateri, îndreptăţesc înlăturarea învăţătorului.

Astfel de cazuri întâlnim des, în Arhivele ce conţin documente ale acelor vremuri. De exemplu, în şedinţele consistoriale sunt propuse de către protopopii locurilor respective, declanşări de anchete împotriva unor învăţători.

Astfel, „prota Jebelului, aşterne protocolulu de investigaţie, contra invatiatoriului din Dragsina, Moise Babescu, deoarece acesta nu-şi împlineşte în şcoală, chiemarea sa invatiatorească”[4]; sau „comuna Vasiova, arată că invatiatoriului de acolo, Iosifu Avramu, nu este aptu de această chiemare”[5].

Alta este acuzaţia în Coştei, unde „prota Vârşieţului arată că invatiatoriul de fete, nu păzeşce dzilele de şcoală”[6].

Sunt şi situaţii contrare, când se cere comisie de anchetă, pentru ca un învăţător să fie pus în drepturi. Este şi cazul Ştefan Ionaşiu, care „cere comisiune investigatorie, ca dovedindu-se nevinovăţia invatiatoriului de scola, Antoniu Jitvanu, să fie repusu în postulu seu”[7].

O a patra categorie de cazuri este aceea în care satul nu primeşte învăţătorul trimis de autorităţi. Găsim în acest sens, potrivit, exemplul comunei Birda, care, „nu voiesce nicidecum a primi pe I. Vermesianu, de invatiatoriu, ci cere pe preparandulu I. Popoviciu, fiindu la acesta îndemnata de preutulu (din Opasina) Grigoriu Jivanu si-şi dă părerea se se pună ca provizoriu pana se va intregi staţiunea pe calea concursului”[8].

Trebuie menţionat că acest caz al învăţătorului I. Vermesianu, a fost dezbătut în toate registrele de şedinţe consistoriale din acest an.

În decursul timpului au mai fost introduse şi alte cerinţe pentru cei care voiau să se angajeze ca învăţători. De exemplu se cerea cunoaşterea limbii germane sau a celei maghiare. Se mai cerea şi ca învăţătorii să nu mai fie numiţi în comunele de baştină, spre a împiedica succesiunea ereditară la posturile de învăţător.

Toate acestea pun în evidenţă un specific al vieţii învăţătoreşti, sesizat ca atare în însemnări şi care s-a păstrat până astăzi – mobilitatea! Cel mai adesea nevoită! Şi totuşi sunt situaţii în care s-au putut constitui adevărate dinastii învăţătoreşti, confirmând şi inversul situaţiei - exemplu, neamul Mihailovicilor, din Sasca (V. Leu, 1993, p. 67).

După introducerea Conferinţelor învăţătoreşti, învăţătorii care erau în exerciţiu, înainte de acestea, trebuiau să susţină un examen cu comisarul şcolar, pentru a vedea dacă are însuşită noua metodă intuitivă de predare.

În localităţile cu un număr mic de elevi era angajat un singur învăţător, iar în cele cu un număr mai mare de elevi, era angajat şi un învăţător-ajutor.

Pentru că, aşa cum am specificat, principala îndatorire a învăţătorului era instruirea şi educarea tineretului aceastuia îi era interzis să exercite vreo altă ocupaţie sau meserie, care l-ar

[4] Arhiva Episcopiei Caransebeşului, *Registrul de şedinţe consistoriale*, 3/1867, nr.crt. 13.
[5] Arhiva Episcopiei Caransebeşului, *Registrul de şedinţe consistoriale*, 2/1867, nr.crt. 26.
[6] Ibidem, nr.crt. 36.
[7] Ibidem, nr.crt. 39.
[8] Ibidem, nr.crt. 59.

https://biblioteca-digitala.ro

împiedica de la îndeplinirea obligaţiilor didactice, cu excepţia ajutorului pe care trebuia să-l dea la serviciul bisericesc.

Aceste condiţii trebuiau îndeplinite şi de învăţătorii din Graniţa militară dar şi de cei din provincia civilă.

La angajare, între învăţător şi comună, se încheia un contract în care erau prevăzute obligaţiile şi drepturile învăţătorului dar şi cele ale comunei. Prin încheierea acestor contracte şcolare, pentru asigurarea retribuirii învăţătoreşti şi a întreţinerii şcolilor se îmbunătăţeşte, oarecum, situaţia materială a acestora.

În aceste contracte se preciza, în mare, şi obligaţia învăţătorilor de a preda după „împărţirea ceasurilor scrise" şi după „arătarea introdusului metod", de a-i învăţa pe copii cântările bisericeşti şi a participa cu ei la slujbele obişnuite; de a îndeplini serviciul de cantor la înmormântări şi cununii (în schimbul unei remuneraţii) şi uneori de a ajuta la scrierea actelor necesare comunităţii săteşti (V. Țârcovnicu, 1970, p. 64).

Începe să se contureze şi grija pentru asigurarea învăţătorilor la bătrâneţe, la fel şi a văduvelor şi orfanilor. În Graniţă, existenţa Casei provenţelor a făcut posibilă această asigurare mai repede. În Banatul civil, ajung mai întâi învăţătorii germani, la strângerea unui fond de pensii. Contractele şcolare vor prevedea acest lucru şi pentru învăţătorii români şi sârbi.

Spre a se putea dedica exclusiv învăţământului, era necesar să i se asigure, învăţătorului mijloace de subzistenţă, suficiente pentru el şi familia sa.

Un alt aspect al învăţământului confesional, este acela că era supus mai tot timpul încercării de maghiarizare şi de pierdere a identităţii naţionale. Astfel statul pretindea de la învăţătorii pe care îi forma, să-i crească pe copii în fidelitate faţă de patria maghiară şi faţă de legile ţării. Învăţătorul trebuia să depună, la angajare, un jurământ patriotic ca să ştie a vorbi şi scrie corect ungureşte[9].

Un ultim aspect de care ne vom ocupa în problema angajărilor, este acela care pune faţă în faţă, învăţătorul şi **războiul**.

Dintr-un raport al ministerului de Instrucţiune, publicat în 14 iunie 1916, către personalul didactic, „cu deosebită consideraţie la învăţătorii aflători în serviciul militar", reiese următorul fapt: că domnul ministru a grijit ca învăţătorii apţi pentru serviciul militar de glotaşi, să fie scutiţi, iar cei neapţi pentru serviciul de front, ei numai în cancelarii să fie eliberaţi[10].

În general, cam acestea erau prevederile legale, privitoare la angajarea învăţătorilor. În realitate însă, situaţia era destul de pestriţă, cel puţin în ceea ce priveşte pregătirea (calificarea) acestora. De aceea a fost necesar să se ia măsuri în această privinţă, chiar şi prin înfiinţarea Conferinţelor învăţătoreşti.

[9] Foaia Diecezană, XXII (1907) nr. 8.
[10] Foaia Diecezană, XXXI (1916), nr. 26.

https://biblioteca-digitala.ro

220 de ani de la bătălia de la Marengo

Epoca napoleoniană continuă să suscite interesul istoricilor şi nu numai. Cu predilecţie, interesul pentru Napoleon este legat de numeroasele şi legendarele sale bătălii purtate prin toată Europa, din Portugalia până la Moscova

În 1799, Napoleon Bonaparte se întoarce din Egipt şi dă o lovitură de stat, Directoratul fiind înlocuit cu Consulatul, iar Napoleon în calitate de Prin Consul preluând toată puterea. În guvernarea sa, Napoleon a moştenit războaiele iniţiate de Revoluţie. Cea mai ameninţătoare forţă terestră care punea în primejdie cuceririle teritoriale ale Franţei era Austria. Aceste cuceriri vor fi salvate însă prin bătălia de la Marengo din 1800.

Majoritatea bătăliilor au fost declanşate în urma coaliţiilor marilor puteri europene contra Franţei condusă de Napoleon. Aşa a fost cazul şi cu bătălia de la Marengo. Aceasta este bătălia cea mai importantă din a doua coaliţie contra Franţei.

Datorită modului aparte privind desfăşurarea, această bătălie ocupă un loc aparte între marile victorii obţinute de Napoleon. Aceasta pentru că, în ciuda succesului iniţial al austriecilor, care reuşiseră să învingă armata franceză până la începutul după-amiezii, sorţii bătăliei s-au schimbat în mod dramatic, astfel că, până seara, francezii au câştigat o victorie decisivă.

Lupta s-a desfăşurat pe data de 14 iunie 1800 la Marengo, un sat în nordul Italiei, la 8 km est de localitatea Alessandria şi a constituit bătălia cea mai importantă a Războiului celei de-a doua Coaliţii. Situat în mijlocul câmpiei care se întinde în faţa Alessandriei, între un drum mărginit de duzi ce ducea la Tortona şi un pârâu, micul sat Marengo avea să dea numele uneia dintre cele mai celebre bătălii ale epocii napoleoniene.

Campania organizată de Consulatul Franţei sub conducerea primului consul Napoleon Bonaparte a început în secret în sudul Franţei. Acolo, Napoleon a adunat o armată de 40.000 de oameni cu care a reconstituit campania celebrului general cartaginez Hanibal. Astfel, din Elveţia, armata franceză a trecut Alpii prin trecătoarea Marele Saint Bernard, acest marş fiind o adevărată performanţă militară. A ajuns în nordul Italiei şi intrat în Milano la 2 iunie, blocând linia de aprovizionare şi comunicaţii a austriecilor. Armata austriacă din Italia avea un efectiv de aproximativ 100.000 de oameni, dar era răspândită, numai o mică parte din ea pândind înaintarea franceză în acest teritoriu.

Napoleon a încerca să găsească grosul armatei austriece şi a trimis detaşamente în mai multe direcţii posibile. Până la urmă, austriecii l-au găsit pe el când o armată puternică de aproximativ 32.000 de oameni a înaintat din Alessandria spre Marengo, unde îşi avea tabăra principalul corp al armatei franceze, cu un efectiv de circa 28.000 de oameni.

Înainte cu o zi de bătălia de la Marengo, Napoleon Bonaparte era nedumerit. Pe o ploaie torenţială, Primul Consul a urcat în vârful turnului din San Giuliano, pentru a scruta câmpia. Privind de acolo, Napoleon şi-a dat seama că satul Marengo era o poziţie cheie. În acelaşi timp, Bonaparte s-a arătat surprins de faptul că inamicul nu a luat măsuri mai eficace de apărare. „Micul caporal" îşi răsfirase forţele în momentul în care l-a trimis pe Desaix cu o parte din armată spre Novi. În dimineaţa zilei de 14 iunie 1800, Napoleon a fost trezit de bubuitul tunurilor. Austriecii au ieşit din Alessandria, au aruncat două poduri peste Bormida şi se pregăteau să iasă în câmp deschis. Furios la culme, Napoleon i-a trimis lui Desaix ordinul de a se întoarce cât mai repede la Marengo. Aproape de înfrângere Napoleon nu avea decât 15 tunuri, în timp ce feldmareşalul Melas avea peste o sută de piese de artilerie.

Cu o asemenea disproporţie de trupe şi armament, bătălia a devenit în scurtă vreme crâncenă. Artileria austriacă, de şapte ori mai numeroasă decât cea a lui Bonaparte, a reuşit să facă spărturi sângeroase în rândurile trupelor inamice. Curând, francezii au început să bată în retragere, sub presiunea a 40.000 de austrieci. Batalioanele franceze angajate în luptă şi-au terminat cartuşele, dar au fost salvate de garda consulară, care a sosit încărcată cu muniţie. Schimbul de focuri a reînceput cu intensitate, dar muniţiile fiind insuficiente, batalioanele franceze au cedat din nou. Decimată, armata franceză a fost constrânsă să dea înapoi în faţa imperialilor. De sus, din clopotniţa bisericii din San Giuliano, Napoleon, îngrijorat, dar simulând calmul, aruncase în luptă garda consulară.

https://biblioteca-digitala.ro

Grenadirii călare, în uniforme strălucitoare, au şarjat în galop, dând peste cap cavaleria inamică. Baronul de Melas s-a bătut cu înverşunare; şi el îşi pusese în joc tot viitorul, o eventuală înfrângere obligându-l să capituleze. Napoleon avea să-şi amintească în vremea exilului din insula Sfânta Elena de modul admirabil în care s-au bătut austriecii la Marengo. Şarja grenadirilor nu a reuşit să ofere infanteriei franceze decât un scurt moment de respiro. Austriecii îşi reiau ofensiva cu vigoare, în vreme ce francezii se retrag în perfectă ordine. La amiază, convins de victorie, Melas, uşor rănit, s-a retras în Alessandria, lăsându-l pe şeful său de stat major, generalul Zach, să organizeze urmărirea francezilor.

În aceste condiţii, baronul de Melas a trimis la Viena un mesager care să dea de veste împăratului şi Consiliului aulic că invincibilul Bonaparte a fost învins. De cealaltă parte, statul-major din preajma lui Napoleon nu-şi ascundea neliniştea. Ofiţerii erau convinşi că bătălia a fost pierdută. Acelaşi lucru l-a crezut şi Desaix, sosit pe la orele două cu trupe proaspete, 8.000 de oameni. A rămas cebru dialogul dintre viteazul general Desaix și Napoleon. Astfel, Desaix i-a spus lui Napoleon: „Generale! Bătălia este pierdută.” Apoi, uitându-se la ceas, a adăugat: „Nu-i decât ora 3, avem timp să câştigăm alta”. Generalul Berthier a primit din partea Primului Consul ordinul de a trece la ofensivă şi a încerca să transforme retragerea în asalt. Austriecii, siguri de victorie, îşi puseseră deja frunze la chipiuri şi înaintau cu armele la umăr, „de parcă se pregăteau să se ducă acasă”. Nici nu mai acordau atenţie francezilor, considerându-i în completă debandadă. Situaţia nu era deloc aşa; soldaţii lui Napoleon şi-au recăpătat încrederea în momentul în care trupele lui Desaix şi-au făcut apariţia pe câmpul de luptă în rânduri strânse, fără grabă, „ca o pădure pe care vântul o face să freamăte”. Artileria a fost plasată în intervalele dintre brigăzi şi un regiment de cavalerie grea încheia coloana. Austriecii au fost loviţi de mitralii, obuze, focul puşcaşilor; peste tot, tobele au dat semnalul trecerii la atac. Imperialii au fost surprinşi de atacul pe cât de neaşteptat, pe atât de impetuos. Cu un elan irezistibil, Desaix atacă la baionetă.

Până în acel moment, pentru francezi, la orele două, totul fusese doar jale şi spaimă. Era înfrângerea şi sfârşitul carierei militare şi politice a lui Napoleon. La orele cinci însă erau învingători. Bonaparte a cucerit pentru a doua oară Italia. Toată artileria franceză, concentrată sub ordinele lui Marmont, a secerat coloanele austriece care, dezorientate, au bătut în retragere. O şarja executată de cavaleria lui Kellerman a transformat retragerea austriecilor în derută. Armata lui Melas nu mai este decât o turmă înspăimântată care se îngrămădeşte pe podurile de peste Bormida pentru a se pune la adăpost înapoia zidurilor cetăţii Alessandria. Din păcate, Desaix a căzut lângă San Giuliano. În timp ce înainta în fruntea unei semibrigăzi uşoare, un glonţ i-a străpuns pieptul. Napoleon a dat ordin ca înhumarea corpului prietenului său să se facă în capela azilului Marele Saint-Bernard. Monumentul funerar, un basorelief, a fost gata abia în 1805 şi Bonaparte a avut ciudata idee de a transmite bernardinilor, pentru a fixa lespedea funerară o mistrie, un cancioc şi un şorţ de zidar. A doua zi după victoria de la Marengo, emisari austrieci au plecat din Alessandria pentru a cere armistiţiul. Bonaparte l-a acordat, cu condiţia ca austriecii să evacueze imediat Mantua, întregul Piemont şi Lombardia. În plus, Napoleon a mai cerut ca oraşele fortificate să fie predate împreună cu artileria lor.

După încheierea armistiţiului, Napoleon a intrat în triumf în Milano, pe jumătate înăbuşit sub flori. În câteva zile a reorganizat Republica Cisalpină şi a dus negocieri cu trimisul papei Pius al VII-lea. La Paris se răspândiseră zvonurile cele mai pesimiste. Circulau veşti despre „o înfrângere nemaipomenită” şi despre „moartea unui mare comandant”. Guvernul era consternat. Se preconiza o întâlnire a consulilor şi miniştrilor în vederea stabilirii măsurilor necesare pentru înlocuirea lui Bonaparte dacă acesta ar fi fost ucis sau învins, ceea ce părea a fi foarte probabil şi, totodată, sinonim. Vestea victoriei a provocat un adevărat delir. Parizienii s-au adunat pe străzi şi în pieţe. Cârciumile au fost pline până noaptea târziu şi nu s-a băut nici un pahar cu vin care să nu fi fost închinat republicii, Primului Consul şi armatelor franceze. Dacă efectivele conduse de Desaix nu apucau să se întoarcă la timp, bătălia care se angaja la Marengo nu putea decât să le fie favorabilă austriecilor, a căror superioritate numerică era zdrobitoare. Mai ales detractorii lui Napoleon sunt foarte expliciţi în această privinţă. „La orele trei după amiază, după o rezistenţă deznădăjduită, armata lui Bonaparte decidea retragerea, iar Melas putea să considere victoria austriacă un fapt împlinit.

În acel moment însă, către orele cinci, călăuzit de zgomotul tunurilor, şi-a făcut apariţia generalul Desaix, cu divizia Boudet. Efectul surprizei a fost, asupra austriecilor, total; ei credeau bătălia terminată. La orele zece, trupele lui Melas treceau înapoi Bormida; înfrângerea franceză se

https://biblioteca-digitala.ro

transformase în victorie. Ea s-a datorat revenirii lui Desaix, căzut în lupta puţin timp după aceea, şi nu geniului militar al lui Bonaparte. Din acest punct de vedere, diferitele relatări ale bătăliei, începând cu buletinul armatei din Italia şi terminând cu dictările de la Sfânta Elena, reprezintă o versiune foarte remaniată a acestei lupte, în care meritul lui Desaix este minimizat în favoarea prim consulului. Într-o scrisoare trimisă unui unchi de-al sau, tânărul Maurice Dupin, tatăl scriitoarei George Sand(Amantine-Lucile-Aurore Dupin), participant la bătălia de la Marengo, descrie haosul care a caracterizat lupta: „Pan! Pan! Paf! Înainte! Sunaţi atacul! În retragere! În baterie! Suntem pierduţi! Victorie! Scapă cine poate! Alergaţi la dreapta, la stânga, la mijloc, reveniţi, rămâneţi, plecaţi, să ne grăbim. Păzeşte-te de obuz! În galop! Capul jos! Iată un obuz care ricoşează. Morţi, răniţi, picioare mai puţine, braţe amputate, prizonieri, bagaje, cai, cătări, strigăte furioase de victorie, de durere. O prăfărie a dracului, o căldură de infern, o confuzie, o zăpăceala magnifică. Iată în câteva cuvinte o idee clară şi netă asupra bătăliei de la Marengo de unde nepotul Dvs. a revenit teafăr, după ce a fost răsturnat împreună cu calul său de o bombă”.

Victoria obţinută de francezi a fost indiscutabilă, dar pierderile au fost atât de mari şi armata franceză a fost atât de extenuată, încât o exploatare imediată a victoriei a fost imposibilă. Austriecii dispuneau de forţe superioare capabile, sub o conducere pricepută şi energică, să câştige victoria finală, însă demoralizarea trupelor, dar mai ales a comandantului, era completă. Marii căpitani din acea epocă, când tehnica nu ocupa un rol decisiv, spuneau că trei sferturi din victorie se câştigă cu moralul şi că o armată nu este învinsă decât atunci când se crede învinsă. La Marengo, armata lui Melas şi însuşi feldmareşalul nu mai credeau în victorie. Din cauza oboselii şi a pierderilor pe care armata franceză le-a avut, Bonaparte s-a grăbit să accepte armistiţiul cerut de Melas. Prin semnarea armistiţiului, Austria a pierdut într-o zi şi-ntr-o singură bătălie ce câştigase într-un an şi în zece bătălii. Victoria de la Marengo a avut pentru desfăşurarea evenimentelor o influenţă covârşitoare, atât pe plan intern, cât şi extern. Ea a consolidat în aşa măsură poziţia lui Bonaparte în interior, încât el a putut trece fără riscuri la o dictatură pe faţă. Dar această victorie, oricât de mult uimise Europa, nu rezolva problema păcii. Austria dispunea, chiar învinsă în Italia, de forţe importante şi nu era de acord la concesii prea mari. A fost nevoie de o nouă campanie franceză în Germania pentru a pune capăt războiului prin tratatul semnat la Luneville în februarie 1801.

Bătălia de la Marengo este una dintre cele mai mari victorii ale lui Napoleon Bonaparte, care i-a obligat pe austrieci să cedeze Franţei nordul Italiei şi este lupta care a deschis calea cuceririi Europei de către viitorul împărat al Franţei.

Dr. Eduard Magiar
Cluj-Napoca

Bibliografie:

James R. Arnold, Marengo & Hohenlinden: Napoleon's Rise to Power, Pen & Sword, 2005.
Robert Asprey, The Rise of Napoleon Bonaparte, Basic Books, 2001.
Gregory Fremont-Barnes, The French Revolutionary Wars, Routledge; New edition, 2001.
Jérémie Benoît, Marengo: Une victoire politique (in French), Réunion des Musées Nationaux, 2000.
David Chandler, Dictionary of the Napoleonic Wars, 1979.
Ian V. Hogg, Dicţionarul marilor bătălii, Editura Artemis, Bucureşti, 1995.
David Hollins, The Battle of Marengo 1800, Osprey PublishingHollins, David (2006). "Battle of Marengo" in The Encyclopedia of the French Revolutionary and Napoleonic War. ABC-CLIO.
Alain Pigeard, Dictionnaire des batailles de Napoléon, Tallandier, Bibliothèque Napoléonienne, 2004.

Bătălia de la Marengo

https://biblioteca-digitala.ro

PREGĂTIREA PROFESIONALA A ÎNVĂŢĂTORILOR DIN BANATUL DE GRANIȚĂ ÎN TIMPUL DOMINAȚIEI AUSTRO-UNGARE

1. Tradiţii pedagogice româneşti în Banat. Cadrul legislativ general privind învăţământul (1868-1918)

În lunga perioadă a învăţământului popular, oral, tradiţional, transmiţătorii acestuia erau părinţii, bunicii, bătrânii, cu bogata lor experienţă de viaţă, fraţi mai mari, povestitori sau cântăreţi talentaţi.Odată cu apariţia scrisului şi a cărţilor- şi aceasta înseamnă, implicit şcoală şi învăţători - şi mai ales a creştinismului, cu obişnuitele sale cărţi de cult, apar şi necesarii cunoscători de scris-citit, copiştii, cântăreţii, diaconii, preoţii, călugării, diecii, dascălii şi învăţătorii, în ale cititului şi scrisului, în toate părţile locuite de români.

În statele noastre timpurii şi organizaţia noastră bisericească creştină, avea nevoie de cadre care nu se puteau forma decât prin dascăli - învăţători, cunoscători de citit-scris slavo-român, grecesc, latin, care dascăli, învăţaseră şi ei de la alţi învăţători. Continuitatea unui învăţământ şi a unor învăţători, în toate perioadele istoriei noastre, o dovedeşte şi terminologia şcolară latină, păstrată în limbă[11].

Încă înainte de dominaţia habsburgică, în Banat, profesia de învăţător al şcolilor poporale începuse să fie exercitată de persoane civile pe lângă care funcţionau însă, ca învăţători şi unii preoţi.

Care este pregătirea de care aveau parte aceste persoane, ce ţineau în mâinile lor destinul unei naţiuni greu încercată? Unde îşi primeau aceşti oameni pregătirea necesară? În ce cadru? În ce condiţii? precum şi alte apecte ale vieţii de dascăl, de care suntem datori să ţinem seama, în demersul nostru.

Statul austriac- ca şi celelalte state din Apusul Europei - s-a interesat mai întâi de pregătirea cadrelor didactice, pentru şcolile medii şi superioare, unde învăţau copiii claselor dominante şi care pregăteau aparatul administrativ şi de conducere, din economie, sănătate sau cultură.

Ca învăţători erau angajaţi foşti militari, crâsnici sau simpli absolvenţi ai şcolii triviale[12], care ştiau să citească şi să scrie. Când însă statul consideră că instruirea tineretului sătesc este o problemă politică importantă, că învăţământul de la sat îşi aduce contribuţia sa,destul de importantă, la prosperitatea statului, mai ales în lumina noilor idei iluministe ce stăteau la baza statului austriac, acesta îşi schimbă politica. Aceasta având în vedere că tot de pregătirea acestor dascăli ţinea şi păstrarea ordinii şi armoniei sociale.

Astfel încep preocupările cu privire la pregătirea învăţătorilor. Iar când în conţinutul învăţământului au fost introduse şi obiecte realiste (aritmetica, ştiinţele naturale), s-a simţit şi mai acut necesitatea unei pregătirii speciale a învăţătorilor, în anumite instituţii de învăţământ. Această preocupare este înscrisă în aproape toate legile şcolare date după 1774[13].

În primul rând se cerea ca învăţătorul să posede cunoştinţe (ştiinţele) necesare pentru instruirea şi educarea tineretului. Spre a învăţa pe alţii, trebuia mai întâi să fie el însuşi stăpân pe citire, scriere, socotit şi religie, cât şi pe arta de atransmite elevilor aceste cunoştinţe în mod uşor, clar şi pe înţeles.

Acestea erau prevederile legale. În realitate însă, mulţi dintre învăţătorii care funcţionau şi din cei care doreau să se angajeze, n-aveau o pregătire corespunzătoare. De aceea era imperios necesar să se ia măsuri în această privinţă; dar pregătirea sutelor de învăţători, necesari pentru localităţile româneşti şi sârbeşti din Banat era destul de greu de rezolvat.

La 7 decembrie 1868 se votează în Parlamentul maghiar, legea învăţământului (emisă imediat după încheierea pactului dualist, austro-ungar), ce întărea asuprirea naţională a românilor transilvăneni, prin aceea că nu se recunoştea decât o naţiune, cea maghiară şi o singură limbă oficială a statului, tot limba maghiară.

---

[11] P. Radu, D. Onciulescu, Contribuţii la istoria învăţământului în Banat, până la 1800, Ed. Litera, Bucureşti, 1977, p. 220

[12] P. Radu, D. Onciulescu, Contribuţii la istoria învăţământului în Banat, până la 1800, Ed. Litera, Bucureşti, 1977, p. 220

[13] V. Ţârcovnicu, Istoria…., p. 180.

https://biblioteca-digitala.ro

Prin legea Iosef Eötvös, se organizează învăţământul primar general, iar cei ce doreau să fie învăţători, trebuiau să fie absolvit o şcoală preparandială şi să fie trecut examenul de capacitate[14].

Legea 38/1868 prevedea înfiinţarea unui număr de institute pedagogice pentru învăţători şi altele pentru învăţătoare, unde să se pregătească în condiţii mai bune, cadrele necesare şcolilor poporale.

Legea prevedea ca în preparandii să fie primiţi, fără examen, elevi care au absolvit 4 clase inferioare de gimnaziu sau o şcoală reală. Cei care nu absolveau aceste şcoli, pentru a fi primiţi în preparandii erau supuşi unui examen, spre a dovedi că au cunoştinţe de limbă maternă, aritmetică, geografie şi istorie, la nivelul celor ce se predau în cele patru clase inferioare ale gimnaziului.

Se studiau următoarele obiecte: religia şi morala, pedagogia, metodica, geografia, istoria, limba maternă, limba maghiară, limba germană, ştiinţele naturale (cu aplicaţii la agricultură şi industrie), economia (cu exerciţii agricole şi de grădinărit), constituţia, matematica, cântul şi muzica (vioară şi pian), desenul şi caligrafia, gimnastica şi practica pedagogică. În preparandiile pentru învăţătoare nu se preda constituţia şi gimnastica, iar în loc de economie rurală, se preda economia casnică. În plus se preda „lucrări femeieşti", adică lucrul de mână şi gospodăria[15].

2. Preparandia din Arad

Desigur, un rol major în formarea cadrelor de învăţători bănăţeni inclusiv pentru zona care ne interesează au avut preparandiile. Momentul înfiinţării primei preparandii româneşti este şi momentul în care se poate vorbi despre instituţionalizarea unui sistem. Deşi erau, în fond, şcoli de stat, preparandiile, fie româneşti fie sârbeşti, au căpătat un caracter naţional de aceea ele prezintă un progres nu numai pentru calitatea învăţământului dar şi pentru cea a acţiunii politice naţionale. Aici se instruiau oameni care apoi vor avea de jucat roluri semnificative în construirea unei ideologii şi deopotrivă a unei acţiuni naţionale.

În anul 1810,inspectorul şcolilor neunite din Ungaria, Ştefan Uroş Nestorovici, înaintează Curţii vieneze, un plan de organizare a şcolilor ortodoxe, în care propune, printre altele, înfiinţarea de şcoli pentru pregătirea învăţătorilor (preparandii).Realizării învăţământului de calitate, pentru scoaterea de învăţători pricepuţi, la Arad, i se pun bazele odată cu înfiinţarea şcolii preparandiale din localitate, la 3/15 noiembrie 1812.

Din acest moment şi până la înfiinţarea Institutului Pedagogic din Caransebeş, în 1876[16] Preparandia din Arad ţine piept tendinţelor, tot mai clare, de scoatere a limbii şi naţionalităţii române, din tiparele sale.

Înfiinţarea acestei preparandii, în Arad, la începutul secolului al XIX-lea, s-a făcut doar prin lupta cărturarilor români bănăţeni (cu deosebire a directorului şcolar Grigore Obradovici) şi arădeni. Absolvenţii acestei instituţii vor satisface, în primul rând, nevoile de cadre didactice din Banat[17].

Corpul profesoral românesc era format din patru persoane: Dimitrie Ţichindeal, care era şi seniorul (directorul) institutului, Constantin Diaconovici Loga, Ioan Mihuţ şi Iosif Iorgovici. Toţi aceşti profesori erau bănăţeni, aveau studii superioare şi au dovedit o excelentă orientare în îndrumarea preparanzilor. Personalitatea lor puternică a lăsat urme adânci în viaţa şcolilor româneşti bănăţene[18].

La şcoala din Arad, generaţia profesorilor, Dimitrie Ţichindeal, Constantin Diaconovici Loga, Ioan Mihuţ şi Iosif Iorgovici[19], prin scrierile şi acţiunile lor, deschide lupta de emancipare bisericească şi politică a poporului român din Banat.

Iosif Iorgovici socotea, ca şi Rousseau, că omul se naşte bun de la natură de unde extraordinara încredere în virtuţile şcolii care trebuie să asigure o educaţie corespunzătoare ferindu-l pe elev de influenţe rele şi dezvoltându-i spiritul de discernământ. C.D. Loga introduce ca noutate în preparandia

[14] M. Bordeianu, P. Vladcovschi, Învăţământul românesc în date, Ed. Junimea, Iaşi, 1979.
[15] V. Ţârcovnicu, *Contribuţii...*, p. 187.
[16] M. Bordeianu, P. Vladcovschi, *op. cit.*
[17] Arhiva Episcopiei Caransebeşului, *Registrul de şedinţe consistoriale*, d. 3/1867.
[18] V. Ţârcovnicu, *Contribuţii...*, p. 68.
[19] Nepot de frate al lui Paul Iorgovici. Murind de tânăr nu a mai apucat să-şi editeze scrierile rămase în arhiva Preparandiei şi,apoi, în biblioteca lui Alexandru Gavra. În această chestiune vezi M. Duma, Bănăţenii şi Lepturariul lui Aron Pumnul, în "Caietele David Prodan", Cluj-Napoca, vol II (1995), pp 123-131.

https://biblioteca-digitala.ro

arădeană, opinia că dezvoltarea personalităţii umane este condiţionată totuşi şi de dispoziţia congenitală dar mai ales învăţătură şi îndeletnicire stăruitoare[20].

Lista personalităţilor, ce au contribuit la susţinerea preparandiei arădene, continuă cu nume ca: Vincenţiu Babeş, Alexandru Gavra, istoricul Dimitrie Constantini, doctorul Atanasie Şandor, personalităţi care, pe lângă activitatea pedagogică, au fost şi militanţi de seamă ai luptei de emancipare.

E suficient să amintim că, Vincenţiu Babeş a ajuns membru al Academiei Române chiar de la constituirea sa, apoi preşedintele Partidului Naţional al Românilor din Transilvania şi Ungaria, deputat în Dieta din Budapesta, unde apără cu multă demnitate şi hotărâre, drepturile politice ale poporului său. Alexandru Gavra tipăreşte, Cronica lui Şincai, in anul 1844 şi ne lasă una dintre primele încercări dramatice şi o moştenire culturală încă necunoscută suficient[21].

În şcoală se predau următoarele studii: catehetica, pedagogia, metodica, matematica, gramatica românească, geografia, istoria, limba germană, corespondenţa, cântarea bisericească, tipicul. În anul 1815 se adaugă la aceste studii, limba sârbă, iar în anul 1819 se introduce şi studiul limbii maghiare.[22]

Profesorii acestei şcoli au militat pentru a da viitorilor învăţători, o pregătire cât mai temeinică şi cu orientare realistă şi naţională. În anul 1828, au înaintat împăratului un memoriu, în care cereau introducerea unor noi studii: economia rurală, istoria naturală (ştiinţele naturale) şi tehnologia. Mai cereau mărirea duratei cursurilor, de la doi la trei ani, deschiderea unui internat pentru elevi, acordarea de burse pentru elevii merituoşi, introducerea alfabetului latin în manuale şi cursuri, înfiinţarea unei tipografii pe lângă preparandie, unde să se tipărească toate cărţile necesare învăţământului românesc. Memoriul a rămas fără rezultat imediat, dar el dovedeşte orientarea progresistă a profesorilor de la această şcoală[23].

Institutul Pedagogic din Arad, ca şi cel din Caransebeş, avea un caracter confesional, de aceea pe lângă studiile obligatorii din planul de învăţământ al preparandiilor de stat, aici se mai predau, după cum am mai menţionat, şi alte obiecte precum: cântarea bisericească, tipicul iar pe lângă acestea, limbile, maghiară şi germană, ceea ce ducea la supraâncărcarea elevilor, dar în acelaşi timp şi a profesorilor, care erau supraaglomeraţi.

3. Institutul din Caransebeş

În noile condiţii sociale, politice, administrative şi legislative (condiţii oferite de legea 38/1868), pregătirea pe care o primeau unii învăţători, la cursul preparandial din Caransebeş, întemeiat de Constantin Diaconovici Loga, cu o durată (iniţial) de 6 luni, câte trei ani consecutivi, era cu totul insuficientă.

Lipsa de cadre didactice, mai ales în Graniţa militară, a determinat directorii şcolilor naţionale, de după C.D. Loga, să păstreze aceste cursuri. Ele au funcţionat până la desfiinţarea graniţei militare, adică până în anii 1871-1872[24].

După ce în 1865 a fost reînfiinţată Episcopia Caransebeşului, iar la 16 august, acelaşi an, a fost mutată de la Vârşeţ, secţia română a Institutului Teologic, Consistoriul diecezan, a găsit utilă, înfiinţarea în Caransebeş a unui Institut Pedagogic.

Astfel la 13 septembrie 1876, ia fiinţă la Caransebeş, Institutul Pedagogic, având ca elevi, 12 băieţi şi trei fete, la cursuri obişnuite şi 12 băieţi la cursurile fără frecvenţă[25].

Tot în acest an îşi deschide porţile şi Şcoala de aplicaţie (Şcoala de exerciţiu), în virtutea literei legii 38/1868, care cerea ca pe lângă fiecare preparandie să funcţioneze câte o astfel de şcoală (şcoala exercitatoare), în care preparanzii să facă exerciţii practice, de predare a lecţiilor. Institutele pedagogice trebuiau de asemenea să aibă o grădină, în care să se facă practică agricolă, horticultură şi viticultură.

În anii care urmează, institutul se completează cu clasele a II-a şi a III-a, având deci o durată de trei ani, aşa cum aveau şi institutele pedagogice de stat, în acel timp.

[20] V. Munteanu, Contribuţii la istoria Banatului, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1990, p. 190.
[21] I.D. Suciu, *op. cit.*, p. 206.
[22] V. Ţârcovnicu,*Contribuţii...*, p. 68.
[23] *Ibidem.*
[24] Arhivele Mitropoliei Banatului,*fond Caransebeş*, nr. 4, şc/1871 Apud, V. Ţârcovnicu, *Contribuţii...* p. 188.
[25] V. Ţârcovnicu, *Contribuţii...*, pp 188-189.

https://biblioteca-digitala.ro

Înfiinţarea acestui institut a fost dorinţa expresă a episcopului Ioan Popasu, care încă din primii ani ai păstoririi sale la Caransebeş, dorea ca alături de Institutul Teologic, să funcţioneze şi un Institut Pedagogic, care să pregătească viitoarele cadre didactice, ale eparhiei; institutul era asemănător celor de la Arad şi Sibiu.

Iar din secolul al XVIII-lea, Caransebeşul devine centrul şcolar al comunelor de pe teritoriul Regimentului româno-bănăţean nr. XIII, de graniţă. Şi aici asemeni Aradului, au funcţionat, ca directori ai şcolilor române, pedagogi distinşi, precum: protopopul Ioan Tomiciu, Constantin Diaconovici Loga, Petru Lupulov, Nicolae Andreevici, personalităţi care au organizat, cum am amintit mai sus, cursuri de perfecţionare pe timpul verii, pentru învăţătorii români, cu durata de 3 luni, căutând prin aceste metode, să sporească calificarea profesională a luminătorilor satelor[26].

Înfiinţarea Institutului Pedagogic în Caransebeş, s-a făcut prin consimţământul primit de Ioan Popasu de la Ministerul maghiar. Pentru a se putea perfecţiona profesorii necesari noii instituţii, de curând înfiinţate, Consistoriul diecezan a trimis la studii la Viena, încă din 1872, pe Ştefan Velovan şi pe Patriciu Drăgălina[27].

La Universitatea din Viena, Ştefan Velovan a urmat, timp de 8 semestre, facultatea filosofică, departamentul matematic şi fizic iar Patriciu Drăgălina, departamentul istoric; ambii au fost trimişi cu burse date de Fundaţia „Emanuil Gojdu”.

După o altă perioadă de, 1 respectiv 2 ani, timp în care Stefan Velovan si Patriciu Drăgălina au studiat în oraşul Gotha, au fost angajaţi ca profesori ai Institutului Pedagogic din Caransebeş. Prin pregătirea lor temeinică, au contribuit la ridicarea prestigiului acestei instituţii.

Astfel, venirea la Institutul Pedagogic a celor doi, completează lista profesorilor de aici, listă ce mai cuprindea nume ca: Ioan Nemoianu, Filip Adam, George Petrescu şi Emanuel V. Nejedly – ca suplinitori[28].

Aceştia au predat discipline de învăţământ precum: religia, pedagogia, limba română, limba maghiară, limba germană, aritmetica, geometria, istoria universală, istoria naturală (ştiinţele naturii), caligrafia, cântarea bisericească, muzica vocală sau desenul. În anii următori vor fi adăugate şi alte obiecte de studiu, considerate ca fiind necesare: economia rurală sau higiena.

După cum se vede, ca şi în cazul preparandiei din Arad, Institutul din Caransebeş, care având ca director pe neobositul episcop, Ioan Popasu, este, deci, o şcoală confesională, pe lângă studiile obligatorii studiindu-se şi materii ce au o legătură directă cu acest lucru, materii ca: tipicul, cântarea bisericească; iar alături de cele introduse de conducere (limba maghiară şi limba germană), duceau la supraâncărcarea elevilor.În general orele se ţineau de la orele 8 la 12, dar după necesitate şi după amiază, de la 14 la 19. joia, când în Caransebeş era târg, nu se ţineau cursuri[29] .

Puţinii profesori cu care s-a pornit la drum, în demersul lor de mare curaj, iniţiat de episcopul Ioan Popasu, aveau obligaţii didactice din cele mai diverse. În perioada 1877-1881, Ştefan Velovan preda: pedagogia şi metodica aritmetică, geometria, fizica şi istoria naturală. Ioan Nemoianu, preda limba română, limba maghiară,limba germană şi istoria; George Petrescu preda cântarea bisericească, Filip Adam preda istoria biblică şi istoria religioasă iar Patriciu Drăgălina, pedagogia, aritmetica, geografia, istoria universală şi desenul[30]. Efortul acesta, era deseori supraomenesc, dar niciodată nu s-au plâns.

Institutul Pedagogic a mai funcţionat cu trei ani, durata de şcolarizare, până în anul şcolar 1896-1897 când s-a înfiinţat şi clasul al patrulea. Acum materia de învăţământ este distribuită pe patru ani de studiu, iar pregătirea învăţătorilor se poate face în condiţii mai bune[31].

Pe timpul cât a fost director al Institutului Pedagogic, Ştefan Velovan, îndeplinea concomitent şi funcţia de director al şcolii de aplicaţie, înfiinţată după lege.

Datorită experienţei şi cunoştinţelor acumulate la Gotha, Velovan a putut asigura o pregătire didactică şi pedagogică de cel mai înalt rang pentru toţi absolvenţii Institutului Pedagogic caransebeşean.

---

[26] A. Ghidiu, I. Bălan, op. cit., p. 221.

[27] Unchiul vestitului general, erou din 1916, Ioan Drăgălina.

[28] N. Cornean, Monografia eparhiei Caransebeşului, Tipografia Diecezana, Caransebeş, 1940, p. 85.

[29] C. Brătescu, op. cit.,p. 190.

[30] Arhivele Naţionale, Serviciul Judetean Timiş, fond Caransebeş, Apud C. Brătescu, op. cit. p. 121.

[31] V. Ţârcovnicu, Contribuţii..., p. 191.

https://biblioteca-digitala.ro

Lecţiile deschise se ţineau într-un cadru festiv, la care participau toţi profesorii din şcoală şi unii chiar din afara ei (erau invitaţi şi profesori de la alte şcoli, de exemplu de la Seminarul Teologic), pentru a da o mai mare greutate, demersului.

Practicii pedagogice i se afectau 5 ore săptămânal: 1 oră pe săptămână pentru lecţii model şi 4 ore săptămânal pentru lecţii de probă, iar după extinderea învăţământului pe patru ani, practicii pedagogice îi erau afectate 2 ore săptămânal în anul III şi 6 ore săptămânal în anul IV. Se urmărea astfel, ca fiecare elev să predea lecţii la toate clasele şi la toate obiectele de învăţământ[32].

Privite peste timp şi comparate cu ceea ce întâlniseră profesorii caransebeşeni, în timpul studiilor universitare din Austria, Ungaria sau Germania, condiţiile în care ei lucrau erau mai mult decât modeste.

Dar toţi aceşti profesori, pe care i-am amintit, la care trebuie adăugaţi şi alţii cu mari merite în cultura şi viaţa politică românească, şi-i vom aminti doar pe: dr. Ioan Paul, Nicolae Popovici, Iosif Bălan, Vasile Goldiş sau Antoniu Sequens, aduşi aici de acelaşi episcop Ioan Popasu, care îi îndemna la o muncă asiduă „ de a făuri suflete curate, suflete tari, suflete româneşti" au fost cei care au adus în atenţie învăţământul românesc bănăţean.Sălile mici şi întunecoase alături de condiţiile modeste nu i-au împiedicat să îmbine în mod armonios cunoştinţele ştiinţifice şi pedagogice. De la aceşti profesori au învăţat viitorii luminători ai satelor şi oraşelor bănăţene[33].

Progresul realizat în pregătirea învăţătorilor,ca urmare a unei bune organizări a Institutului Pedagogic din Caransebeş şi a contribuţiei aduse de conferinţele învăţătoreşti, de care ne vom ocupa mai târziu, şi ale Reuniunii Învăţătoreşti, se concretizeză în rezultatele tot mai bune obţinute în pregătirea elevilor şcolii elementare. Astfel, din rapoartele comisarilor şcolari, reiese că rezultatele s-au îmbunătăţit în anii următori.

Prin şcolile, teologică şi pedagogică, oraşul Caransebeş intră în elita învăţământului românesc, iar contribuţia sa la opera culturală naţională este imensă, chiar dacă ar fi şi numai aceste două instituţii.

Pe lângă contribuţia adusă de institutele caransebeşene (pedagogic, respectiv teologic) la pregătirea cadrelor didactice şi la ridicarea nivelului profesional, au contribuit şi conferinţele învăţătoreşti precum şi Reuniunile Învăţătoreşti. Dar în afară de aceste forme de îmbunătăţire a pregatirii profesionale, învăţători au folosit şi alte mijloace în acest scop.

4. Conferinţele învăţătoreşti ca sistem de perfecţionare profesională

Încă din ultimul sfert al veacului al XVIII-lea, Banatul dispunea deja de o densă reţea şcolară. După anul 1812, când s-a înfiinţat preparandia de la Arad, cu profesori destoinici, ca: Dimitrie Ţichindeal sau Constantin Diaconovici Loga, apar şi primii învăţători calificaţi.

Alături de aceştia funcţionează, însă, un număr însemnat de cadre didactice, care nu beneficiaseră de cursurile preparandiei arădene.

Şi chiar dacă se întâmpla ca un învăţător să fie absolvent al unei preparandii, în cei 2-3 ani cât durau, la început, aceste cursuri, nu se putea scoate un învăţător pregătit temeinic, dintr-un absolvent al unei şcoli elementare.

Se impunea astfel, ca urmare a dezvoltării învăţământului în Banat, găsirea unor soluţii care să satisfacă, cerinţa de ridicare a nivelului profesional al învăţătorilor necalificaţi, pentru că nici cursurile organizate la Caransebeş şi Biserica Albă, de protopopul Ioan Tomiciu şi continuate de C. D. Loga (în calitatea sa de director al şcolilor naţionale, din fosta Graniţă militară bănăţeană), nu au satisfăcut cerinţa ca învăţătorii să corespundă întru totul, pretenţiilor epocii pe care o parcurgeau.

O primă variantă de pregătire profesională, suplimentară, au constituit-o cursurile practice, organizate la preparandia din Arad, de către episcopul sârb, Emilian Kengelaţ între anii 1862-1865, ecestea fiind conduse de către fostul inspector şcolar districtual, Constantin Ioanovici. În viziunea episcopului de Vârşeţ-Caransebeş, cursurile practice pentru însuşirea noilor metode de predare, în învăţământul primar, trebuiau urmate atât de învăţătorii calficaţi, cât şi de cei fără diplomă[34].

[32] *Ibidem*, pp 193-194.
[33] C. Brătescu op. cit. p. 123.
[34] G. Joandrea, Conferinţele învăţătoreşti, introduse de episcopul Ioan Popasu, f.e. Caransebeş, 1912, Apud C. Brătescu, op. cit. p. 71.

https://biblioteca-digitala.ro

Învăţământul primar românesc, din Banat, va cunoaşte clipa sa de redeşteptare în anul 1865, graţie unor reprezentanţi de seamă ai naţiunii române de dincoace de Carpaţi, în frunte cu Andrei Şaguna, Ioan Popasu, Anton Mocioni, Vincenţiu Babeş ş.a.. Curtea de la Viena va accepta reânfiinţarea Mitropoliei Ortodoxe transilvănene, moment crucial în relansarea vieţii spirituale şi moral-religioase, în cele două eparhii ce acopereau Banatul.

În Banat, cele dintâi conferinţe învăţătoreşti, au fost organizate de învăţătorii germani, de religie catolică. Prima conferinţă de acest fel s-a ţinut în 1857, în Timişoara, având durata de o zi.

La aceste conferinţe se făcea schimb de păreri între învăţători, asupra unor probleme metodice, pe baza unui referat prezentat de unul dintre ei; apoi se ţineau lecţii practice[35].

Dar timpul de o singură zi, cât durau aceste conferinţe, nu era suficient pentru a se discuta mai amănunţit, multe probleme, de pe agendele acestora.

Înainte de a introduce conferinţele învăţătoreşti în Banat, episcopul Ioan Popasu a vrut să se documenteze temeinic asupra scopului urmărit prin ele şi asupra modului de organizare. Astfel a aflat că, în conferinţe, învăţătorii, nu trebuiau a fi trataţi ca elevii, adică să nu fie enunţaţi şi să nu li se dea note. În aceste conferinţe, accentul se punea pe îmbunătăţirea metodei de predare, pe prezentarea experienţei pozitive, a cadrelor didactice.

Cea mai îndelungată existenţă şi cele mai bune rezultate, le-au dat conferinţele învăţătoreşti, din dieceza Caransebeşului. Aici, acestea s-au ţinut din anul 1866 şi până în anul 1888[36].

Pentru a înţelege mai bine efectul şi impactul pe care l-au avut aceste conferinţe, este necesar a ne apropia mai mult de organizarea şi activitatea acestora.

Mai întâi de toate erau anunţati, prin circulare, comisarii, care în prealabil au fost aleşi. După care, aceştia aveau obligaţia de a-i anunţa pe învăţătorii de pe sate.

Iată cum sună un astfel de apel, de altfel şi primul, din 1866: „Prin ordinaţiunea din 18 l(una) c(urentă) nr. 1015, s-au hotărât din partea ilustrăţi sale, domnului episcop diecezan, a se ţine conferinţele învăţătoreşti în 4-5-6 septembrie c(alendariul) v(echi) spre care scop, învăţătorii încă în 3 septembrie, până în prânzi, au să se înfăţişeze toţi, cu instrucţiunea aicea alăturată, bine studiată şi rumegată, pregătit a da răspunsurile care se vor cere şi înzestraţi cu cărţile cuviincioase, luându-şi de cheltuială "[37].

Conferinţele se ţineau pe protopopiate, toţi învăţătorii dintr-un protopopiat se adunau într-o localitate stabilită de comun acord. Conferinţele erau conduse de protopopul respectiv şi de un comisar şcolar, care era numit de Consistoriu, dintre învăţătorii cei mai buni din eparhie.

Înainte de începerea conferinţelor, comisarii şcolari erau chemaţi la Caransebeş, unde primeau îndrumări despre modul cum aveau să cunducă lucrările conferinţei şi erau instruiţi temeinic asupra problemelor ce aveau să fie discutate în conferinţă. Această pregătire dura 3 zile după care comisarii plecau direct în localităţile unde se ţineau conferinţele[38].

Învăţătorii participanţi la conferinţe erau cazaţi la săteni, fapt de care se îngrijea din vreme protopopul, preoţii şi învăţătorii din localitate.

Problemele principale pe care aveau să le discute învăţătorii în conferinţă, erau cuprinse într-o Instrucţiune, pe care o elaborau din vreme persoane competente, iar Consistoriul o multiplica şi o trimitea tuturor învăţătorilor spre a putea fi studiată, până la conferinţă.

Conferinţele se ţineau, de obicei, în a doua jumătate a lunii august sau în primele zile ale lunii septembrie, instrucţiunile erau trimise învăţătorilor, încă din aprilie-mai, după cum am văzut (circulara 121).

Învăţătorii trebuiau să se prezinte, la conferinţe cu Instrucţiunea „ studiată şi rumegată" şi cu cărţile de şcoală. Cei care lipseau, motivat sau nemotivat, de la conferinţe, erau obligaţi să meargă acasă la comisarul şcolar, spre a învăţa cele propuse la conferinţe. Numai după ce dovedeşte cu un atestat de la comisar, că şi-a însuşit „materia şi metodul", primeau permisiunea, din partea Consistoriului, de a intra şi de a propune la clasă.

---

[35] V. Ţârcovnicu, Contribuţii..., p. 199.

[36] V. Ţârcovnicu,Contribuţii....,pp 203-205.

[37] Arhivele Naţionale, Serviciul Judetean Caraş-Severin, Caransebeş, Registrul de circulare Ilidia, circulara 136, Caransebeş, protocol 1055/1866.

[38] V. Ţârcovnicu *op. cit*, p. 206

https://biblioteca-digitala.ro

Că aşa stăteau lucrurile, ne arată mărturiile rămase peste timp, în arhiva Episcopiei din Caransebeş, unde printre registre, găsim adeseori motivări ale absenţilor de la conferinţe[39].

Conferinţele erau publice şi se ţineau în biserică, iată cum sună articolul 3 din programul conferinţelor: „Comisarii împreună cu învăţătorii, în zilele de conferinţe vor merge, înainte de toate la biserică, de dimineaţă la 6 oare, iară după amiazăzi la 4½ oare şi vor pune pe inveţitori aici câte unul în dreapta şi altul în stânga, a-i împărţi în două cete, să cânte în cor şi să cetească în biserică"[40].

Dar influenţa Bisericii asupra conferinţelor reiese şi din următorul punct, din desfăşurătorul conferinţelor şi anume § al 4-lea, care ne arată chiar şi rugăciunile ce se vor rosti la început de fiecare conferinţă. Astfel la conferinţa de „înainte de amiazăzi" se va începe citind «Împărate ceresc», cu ton armonic, iară „după amiazăzi" «Bine eşti cuvântat Cristoase D(umne)zeul nostru»[41].

Pe lângă aceste protocoale, era înaintată episcopului câte o caracterizare pentru fiecare învăţător în parte, în care să arate dacă respectivul învăţător, a urmărit cu atenţie lucrările conferinţelor, dacă este bun la teorie sau la practică, dacă este ager la minte şi altele[42].

Mai departe, în circularul prin care se anunţau conferinţele, sunt redate programele stricte ale zilelor de desfăşurare a conferinţelor. Trebuie amintit faptul că aceste conferinţe, durau între 3 şi 5 zile, iar prima conferinţă se desfăşura neapărat duminica de dimineaţă. De obicei conferinţa o deschidea protopopul locului cu Sfânta Liturghie, iar apoi comisarul cu o cuvântare despre situaţia şcolară de la acea dată.

După amiază pe la ora 2 se adună a doua conferinţă, tot la biserică, de această dată sunt aduşi şi copiii de la şcoală, iar comisarul va susţine examene teoretice cu învăţătorii. La toate conferinţele de după amiază, era rezervată o jumătate de oră pentru a citi din cărţile bisericeşti Orologhion, Ceaslov, Psaltire[43].

În următoarele conferinţe sunt dezbătute probleme metodice, pedagogice, sunt verificate manualele de care se folosesc învăţătorii, pentru a fi în concordanţă cu ultimele legi sau să discute problema prezenţei elevilor la cursuri, dar şi multe alte probleme.

Începând din anul 1870 conferinţele învăţătoreşti au fost introduse şi în confiniul militar, adică în protopopiatele Caransebeş (comunele din Graniţa militară), Mehadia şi Panciova, deoarece se făcea simţită, deja, diferenţa faţă de comunele ce au primit conferinţele încă din 1866, comisarii fiind mai pricepuţi în conducerea lor.

Pentru a concluziona, amintim faptul că, în cadrul mai larg al învăţământului primar românesc, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, conferinţele învăţătoreşti din dieceza Caransebeşului, au prilejuit afirmarea unor străluciţi pedagogi precum, Ştefan Velovan, Patriciu Drăgălina, la care se adaugă numele neobositului episcop Ioan Popasu, care a elaborat şi tipărit metodici de predare a unor obiecte de învăţământ, acestea trebuind privite, în curgerea timpului, ca studii de referinţă, în pedagogia românească[44].

Prof. Cristian Şodâncă
Şcoala cls. I-VIII Aurel Peia din Ezeriş

---

[39] Arhiva Episcopiei Caransebeş, Registrul de şedinţe consistoriale, 3/1867. nr. curent 16-18, sau Registrul 2/1867, nr. curent 57.

[40] Arhivele Naţionale, Serviciul Judetean Caraş-Severin (Caransebeş), *Registrul de circulare Iladia*, circulara 136, Caransebeş, protocol 1055/1866, § al 10-lea.

[41] *Ibidem* , § al 4 –lea.

[42] V. Ţârcovnicu, *Contribuţii...*, p. 208.

[43] Arhivele Naţionale, Serviciul Judetean Caraş-Severin (Caransebeş), *Registrul de circulare Ilidia*, circulara 136, Caransebeş, protocol 1055/1866, § al 10-lea.

[44] C. Brătescu*, op. cit.,*p. 85.

https://biblioteca-digitala.ro

Integrarea elementelor de istorie locală în activităţile cu elevii, prin utilizarea metodelor activ-participative

Puternic individualizat pe harta ţării, judeţul Caraş-Severin îşi are istoria sa, parte din istoria patriei. Banatul a fost dintotdeauna, şi este un colţ de lume dăruit de Dumnezeu cu multe binefaceri, cu munţi, ape şi câmpii pline de frumuseţi şi bogăţii. Parte integrantă a judeţului Caraş-Severin, Valea Bistrei constituie culoarul natural care face legătura între Depresiunea Caransebeşului şi cea a Haţegului, unind, în acest fel, două mari provincii româneşti, Banatul şi Transilvania.

Pe cursul superior al Văii Bistrei, la 20 km de Caransebeş se află comuna Zăvoi, situată de-a lungul apei Bistrei, comună din care face parte localitatea Voislova, alături de încă 4 localităţi: Valea Bistrei, Măru, Măgura, Zăvoi şi coloniile sale.

Prin introducerea elementelor de istorie locală în desfăşurarea activităţilor cu elevii, am urmărit să-i fac pe elevii mei să fie părtaşi la investigaţiile mele, pentru a ne bucura împreună şi a conştientiza importanţa cercetării şi studierii acestor locuri mirifice, pentru a se mândri cu ele şi pentru a le transmite urmaşilor.

Valorificarea în lecţiile de istorie a elementelor de istorie locală a suscitat interesul a numeroşi reputaţi istorici, profesori de istorie, care au susţinut, în lucrări de specialitate, importanţa elementelor de istorie locală, rolul lor în înţelegerea, aprofundarea cunoştinţelor de istorie naţională şi generală.[45]

Integrarea elementelor de istorie locală în lecţii satisface obiectivele de ordin informativ şi formativ pe care le urmărim prin lecţiile de istorie. Sub aspect **informativ**, prin concreteţea lor, ajută elevii la aprofundarea şi cunoaşterea multilaterală a fenomenului studiat, la însuşirea temeinică a cunoştinţelor, la fundamentarea ştiinţifică a lecţiei. Sub aspect **formativ**, elementele de istorie locală stimulează dezvoltarea spiritului de observaţie, a gândirii şi imaginaţiei, formarea aptitudinilor ştiinţifice ale elevilor.[46]

Interesul pentru studierea istoriei locale este din ce în ce mai prezent în activitatea profesorilor, constată prof. univ. dr. Gheorghe I. Ioniţă.[47] Împreună cu elevii lor, ei cercetează şi descoperă izvoarele de istorie locală în arhive, biblioteci, pe şantiere arheologice, prin familiile care deţin astfel de urme ale trecutului. Cu prilejul aniversării unor evenimente istorice naţionale sau al unor evenimente de interes local, astfel de cercetări au o importanţă deosebită.

Asemenea activităţi au meritul de a întări convingerile şi respectul elevilor pentru zona, oraşul, comuna în care trăiesc, de a le întări capacitatea de apreciere a valorilor materiale şi spirituale create de înaintaşi, de-a lungul dezvoltării noastre istorice.

Există cazuri în care, pe baza unor astfel de cercetări, profesorii, dar şi elevii cei mai dotaţi – uneori împreună – au alcătuit micromonografii ale unor unităţi economice sau de cultură, în mod special ale şcolilor în care învaţă, ale unor monumente istorice şi chiar cu privire la istoricul localităţii în care s-au născut, trăiesc şi îşi desfăşoară activitatea, ca profesori şi elevi.

În procesul de învăţământ, profesorul apelează nu numai la urmele vieţii materiale; el poate folosi material ilustrativ (relatări asupra unor momente istorice concrete, strânse de la persoane care

[45] A. Petric, B. Bratu, *Curs de metodica predării istoriei*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1962.
Tatiana Gafar, *Metodica predării istoriei*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1968.
Georgeta Smeu (coord.), *Metodica predării istoriei României*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983.
T. Gal, I. Retegan, *Valorificarea instructiv-educativă a elementelor de istorie locală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1977.
Gheorghe Tănasă, *Metodica predării-învăţării istoriei în şcoală*, Ed. „Spiru Haret", Iaşi, 1996.
Gheorghe I. Ioniţă, *Metodica predării istoriei*, Ed. Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 1997.
Călin Felezeu, *Didactica istoriei*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2000.
Ioan Cerghit, *Metode de învăţământ*, ed. a IV-a, Ed. Polirom, Iaşi, 2006.
Constantin Cucoş, *Pedagogie*, ed. a II-a, Ed. Polirom, Iaşi, 2006.
Lavinia Niţulescu, *Pedagogie. Instruire şi evaluare*, Ed. Universităţii „Eftimie Murgu" Reşiţa, Reşiţa, 2010.
Ştefan Păun, *Didactica istoriei*, Ed. Corint, Bucureşti, 2007.

[46] Virginia Ardelean, *Folosirea elementelor de istorie locală în lecţii în vederea predării unitare a istoriei patriei*, în „Studii şi articole de istorie", Bucureşti, tom. nr. XXXV – XXXVI,1977,p. 91.

https://biblioteca-digitala.ro

au fost martori la faptele istorice), material folcloric ce înfăţişează, în imagini artistice (poezii, cântece, proverbe şi zicători), nu numai obiceiuri, tradiţii, ci şi modul de viaţă al oamenilor din diferite etape istorice, faptele lor eroice, lupta pentru libertate şi dreptate, bucuriile şi durerile, năzuinţele şi idealurile unor clase sociale.

În procesul predării istoriei, documentul de istorie locală poate fi integrat în lecţie, la începutul acesteia, servind ca punct de pornire (captarea atenţiei) pentru analiza unor fenomene istorice de interes general, fie integrat pe parcursul lecţiei sau poate fi folosit ca o concluzie asupra unor evenimente istorice, demonstrând, astfel, caracterul unitar al istoriei noastre. Desigur nu trebuie exagerat acest procedeu, pentru a nu se ajunge la efecte nedorite, atunci când nu se prea observă legătura sau aceasta este cu totul nesemnificativă.

Profesorului de istorie îi revine importanta misiune de a cunoaşte, de a selecta, de a sistematiza izvoarele locale, pentru a putea oferi elevilor cele mai importante date şi fapte necesare pentru înţelegerea procesului istoric, raportând istoria locală la istoria naţională şi generală.

Rămâne la latitudinea profesorului ca, în funcţie de bogăţia şi autenticitatea materialului pe care îl posedă, să hotărască în ce măsură istoria locală este relevantă pentru procesul istoric naţional, în ce măsură ea contribuie la realizarea scopurilor lecţiei.[48]

Folosirea elementelor de istorie locală în cadrul istoriei naţionale trezeşte curiozitatea şi satisfacţia în rândul elevilor. Prin prezentarea acestor elemente, elevii simt că aparţin localităţii şi zonei din care fac parte.

Metodica folosirii elementelor locale are un caracter complex, cuprinzând o gamă vastă de procedee, începând cu simpla indicare a faptelor de ordin local, continuând cu conducerea elevilor spre descoperirea, prin efort intelectual propriu, a unor adevăruri noi, iar de aici, ajungând la activitatea independentă teoretică şi practică de cercetare, la faţa locului, a istoriei locale.[49]

Cele mai importante metode pe care le folosim sunt cele active, care au ca scop de a-l învăţa pe elev să înveţe, să-l obişnuiască să studieze în mod independent, pregătindu-l în vederea educaţiei permanente.[50]

Prin aplicarea unor metode, precum: SWOT, Hărţile conceptuale, Cubul, Brainstorming, SINELG, etc., elevii devin coparticipanţi la propria instruire şi educare.

Introducerea elementelor de istorie locală în cea mai importantă activitate a noastră cu elevii, lecţia de istorie, se dovedeşte a avea o importanţă deosebită, ridicând valoarea ştiinţifică a conţinutului lecţiei, stimulând gândirea creatoare a elevilor.

Aşadar, elementele de istorie locală îşi realizează funcţia instructiv-educativă prin activitatea comună a profesorului cu elevii.[51] Prin mijlocirea activităţilor proprii, elementele de istorie locală, acţionând pe fondul istoriei naţionale şi întregindu-l, aduc o contribuţie însemnată la dezvoltarea armonioasă a personalităţii elevilor, contribuind la îmbogăţirea spiritualităţii lor.

Prof. Olariu Ana
Şcoala Gimnazială - Zăvoi

[48] Marian Bolum, *Aspecte referitoare la integrarea istoriei locale în lecţiile de istorie naţională la ciclul gimnazial*, în SAI, tom. LXXVI, Bucureşti, 2010, p. 90.
[49] Aurel Şeulean, *Istoria la faţa locului*, în „Revista de pedagogie", XXVII, nr.11, Bucureşti, 1978, p. 36.
[50] Ioan Cerghit, *Metode de învăţământ*, ed. a IV-a, Polirom, Iaşi, 2006, pp. 66 – 67.
[51] T. Gal, I. Retegan, *op. cit.*, pp. 150-153.

https://biblioteca-digitala.ro

Gripa spaniolă

Având în vedere epidemia de Covid-19, prin care trece lumea astăzi, în materialul de față voi prezenta câteva aspecte referitoare la o altă epidemie prin care a trecut omenirea și anume cea de „Gripă spaniolă", care a infectat cel puțin o treime din populația planetei (500 de milioane de oameni) și care a izbucnit în timpul primului război mondial.

Estimările victimelor variază între 50 și 100 de milioane de morți, transformând-o în cea mai mare și mortală epidemie din istorie. Valul contagios a pornit din SUA, Kansas, dar a atins treptat fiecare colț al lumii, ajungând și pe unele insule izolate din Pacific.

Deoarece epidemia a avut loc la sfârșitul primul război mondial, a trecut neobservată, victimele erau puse pe seama pneumoniilor. Singurele informații publicate pe acest subiect provin din Spania, de aceea boala a primit numele de gripă spaniolă.

Autoritățile aveau alte subiecte de discutat, referitoare la desfășurarea și încheierea războiului, nu și-au dat seama de amploarea crizei de sănătate prin care trecea omenirea. Conștientizarea gravității situației vine în toamna lui 1918, când avea loc vârful epidemiei.

În rândurile următoare voi prezenta recomandările și măsurile impuse populației pentru stăvilirea răspândirii epidemiei (sunt aproape identice cu cele impuse în zilele noastre).

Măsuri adoptate:

- Închiderea locurilor publice;
- Impunerea carantinei;
- Închiderea școlilor, universităților, bibliotecilor, teatrelor, restaurantelor ș.a;

Recomandări pentru populație:

- Măști din tifon;
- Să nu -și strângă mâinile;
- Să nu scuipe pe străzi (obicei frecvent întâlnit în vremea aceea);
- Să se izoleze în propriile locuințe.

Simptome ale gripei spaniole:

- Febră;
- Slăbiciune pronunțată;
- Dureri de cap;
- Dificultăți de respirație;
- Tuse cu expectorație.

Tratamente folosite:

- Tetraciclină și eritromicină.

Majoritatea victimelor aveau vârste cuprinse între 20 și 40 de ani.

Printre celebritățile care au supraviețuit bolii se numără: W. Wilson (președintele SUA), Roosvelt, David Lloyd-George (premierul Angliei), Walt Disney și regina Maria a României.

Lecția despre forța cu care poate fi lovită omenirea de diverși viruși, agenți patogeni, ar trebui cunoscută de toți , problema microorganismelor este de actualitate, fiindcă sunt peste tot.

Din păcate, după un secol, omenirea trăiește o altă pandemie, dezorientarea și ezitarea oamenilor de știință, a guvernanților din regimuri politice diferite (democrație, autoritarism), a dus ca lupta împotriva virusului actualei pandemii, să fie purtată prin impunerea unor măsuri aproape identice cu cele de acum 100 de ani.

Prof. Foiagu Maria
Școala Gimnazială nr. 8 Reșița

Bibliografie:

- Amintiri despre ravagiile gripei spaniole, 3 iunie 2009, Andrei Crăciun, Vlad Stoicescu, Evenimentul zilei
- Gripa din 1918: cronica unui dezastru neanunțat, 11 ianuarie 2012, Nicu Pârlog, Descoperă
- Acum 90 de ani, aviara catastrofică, 30 august 2008, Miruna Munteanu, Jurnalul Național

https://biblioteca-digitala.ro

Sursa foto:romania.europalibera.org

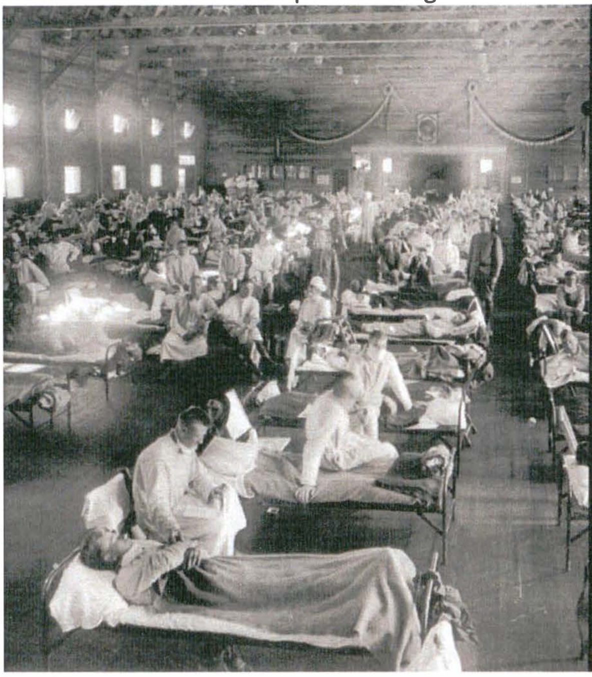

https://biblioteca-digitala.ro

Colectivizarea agriculturii din România (1949-1962)

Istoria reală a colectivizării agriculturii din România este un fenomen deosebit de complex, implicaţiile sale au fost investigate de specialişti ai mai multor domenii de cercetare. Interesant e faptul că România a implementat, alături de Albania, cea mai radicală campanie de colectivizare, punând bazele unei agriculturi supercentralizate. Este evident faptul că modelul stalinist a fost adoptat de către comuniştii români în cadrul acestui proces. El a fost aproape total, excepţie au făcut zonele de munte, aici înfiinţarea gospodăriilor agricole colective a fost imposibilă.

Dar ce a însemnat în esenţă acest proces? Putem afirma faptul că proprietatea individuală în agricultură a fost abolită, iar tăranii au fost forţaţi să lucreze în sectorul cooperatist. Comuniştii români au recurs la structurile cooperatiste de tip sovietic: colhozurile (gospodăriile agricole colective), sovhozurile (gospodăriile agricole de stat) şi tozurile(întovărăşiile agricole). Sloganul folosit de către staliniştii români a fost preluat din U.R.S.S-ul anilor 1920-1930, adică "lichidăm chiaburimea". Demararea colectivizării agriculturii a început în 2 martie 1949, în urma unui decret erau expropriate toate proprietăţile ce depăşeau 50 ha, victimile nefiind altcineva decât foştii mari proprietari de pământ, ce aveau unelte mecanizate şi modernizate. Acestora le-au fost confiscate nu doar pământurile, ci şi clădirile, instalaţiile agricole, produsele agricole, altfel spus, tot ceea ce decurgea din activitatea exploatărilor agricole. Dacă cineva urma să opună rezistenţă sau ascundea bunuri, era pedepsit cu munca silnică de la 5 la 15 ani. Conform unor statistici a Securităţii, câteva mii de oameni au fost ridicaţi din casele lor şi deportaţi peste noapte în locuri şi mai ales condiţii de viaţă cumplite.

În urma Plenarei din 3-5 martie 1949 a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, s-a declanşat oficial campania de colectivizare, hotărându-se transformarea socialistă a agriculturii, prin aceasta urmărindu-se îngrădirea ţăranilor înstăriţi, pe care îi numeau chiaburi. Credeau că astfel vor putea uşura situaţia ţăranului sărac sau mijlocaş. Campania de colectivizare s-a desfăşurat în două valuri: 1949-1953 şi 1953-1962. Primul val (1949-1953) a încercat să impună o colectivizare rapidă, după model sovietic, dar a suferit întârzieri. Gheorghe Gheorghiu Dej deranjat de acest ritm a anunţat că este necesară reînceperea luptei împotriva ţărănimii înstărite (chiaburimii). Cel de-al doilea val(1953-1962), s-a caracterizat prin violenţe şi represiune. La început, după moartea lui Stalin(1953) şi până prin 1955, ritmul colectivizării a fost încetinit, această perioadă mai este numită de istorici şi „anii stagnării".

Începând cu anul 1956, problematica colectivizării a trecut la stadiul de proiect politic, una din cauzele care i-a împiedicat să pună în practică acest proces, a constituit-o situaţia externă nefavorabilă din Ungaria (revoluţia din Ungaria). Dar începând cu anul 1957, s-a reluat în forţă, regiunea care a avut cel mai mult de suferit a fost Constanţa. Aceasta a devenit la sfârşitul anului 1957, prima regiune colectivizată din România. Apoi staliniştii români s-au orientat spre zonele unde eram mai multe etnii, adică spre graniţă, afectate puternic fiind Banatul şi Dobrogea, precum şi cele ce erau nesigure din punct de vedere politic, adică Maramureşul şi zona Bărăganului, aceasta din urmă fiind vitală pentru aprovizionarea capitalei. Acest proces s-a încheiat în luna aprilie a anului 1962, la sesiunea Marii Adunări Naţionale, liderul Gheorghe Gheorghiu Dej a anunţat că s-a încheiat transformarea socialistă a agriculturii.

Represiunea asupra ţărănimii a fost înfiorătoare. În urma datelor oferite de Procuratură către Comitetul Central, numai între anii 1950-1953, au fost condamnaţi aproximativ 90.000 de ţărani pentru neîndeplinirea planului de cultură şi un număr asemănător au primit condamnări pentru infracţiuni precum: nestropitul pomilor, nevăruitul acestora, speculă etc. Evident e faptul că cel mai mult au avut de suferit chiaburimea, peste 4000 dintre aceştia, conform aceloraşi date oferite de instituţiile de forţă ale statului, au fost încadraţi în colonii şi unităţi de muncă.

Preţul colectivizării agriculturii în România a fost uriaş, generaţii de ţărani au avut parte de suferinţe cumplite: confiscarea proprietăţii agricole individuale, aruncarea multora în închisori şi chiar deportări. Cel mai grav a fost însă faptul că s-a creat un sistem de dependenţă faţă de structurile centrale, reminiscenţe care au rămas în mentalul colectiv şi astăzi.

https://biblioteca-digitala.ro

Pe baza celor prezentate, putem afirma cu tărie că acest proces al colectivizării s-a dovedit un eşec, probabil cel mai important pentru sistemului comunist, fie şi dacă ţinem cont că nu a reuşit să-i cointereseze pe ţărani şi nici să aprovizioneze satisfăcător populaţia în ansamblul ei.

Profesor Bădescu Ilie
Şcoala Gimnazială Nr.7 Reşiţa

Bibliografie

1. Stephane Courtois(coord.), „Dicţionarul comunismului", Ed. Polirom, Bucureşti, 2008;
2. Ruxandra Cesereanu (coord.), „Comunism şi represiune în România", Ed.Polirom, Bucureşti, 2006.

Cum au slujit judecătorii şi procurorii regimul comunist.

Ţăranii obligaţi să dea cotele însoţiţi de lăutari.

https://biblioteca-digitala.ro

Istoricul Bisericii Ortodoxe din localitatea Globul Craiovei Caraş-Severin

Ca pe întreg cuprinsul ţării, în Craina Bănăţeană populaţia românească s-a născut creştină. Începând cu secolul al IV-lea, chiar mai devreme, aici pătrunde creştinismul, transmiţându-se prin contacte directe, de la om la om, cu populaţia creştină din imperiu, cât şi prin evanghelizarea făcută de Sfântul Niceta, episcop daco-roman de Remesiana şi ucenicii lui, în a doua jumătate a secolului IV şi începutul secolului V. Consolidarea creştinismului a fost favorizat de puternica influenţă a Bizanţului ce se menţine în secolele V-VI.

La început credincioşii satului Globu-Craiovei, ca de altfel toţi ortodocşii din Craina şi Almăj, s-au aflat mai întâi sub jurisdicţia centrului religios Mehadia, aici fiind prima episcopie creştină, Agnai, întemeiată de împăratul Iustinian în anul 535. Tot la Mehadia, între anii 1370-1401, a fost sediul Mitropoliei de Severin, iar între 1401-1526 a Episcopiei de Severin, fapt ce relevă îndârjita rezistenţă la acţiunile de catolicizare întreprinse de regatul maghiar.

Papa Grigore al IX-lea a cerut regelui maghiar să ia măsuri contra valahilor care, creştini fiind, primesc tainele bisericii de la „pseudoepiscopi", ce ţin de ritul grecesc, adică cel ortodox. Aspre măsuri au fost luate şi de regii maghiari Ludovic cel Mare în anul 1399 şi Sigismund în 1428, care dispuneau că nu pot fi nobili şi cnezi, decât cei ce sunt catolici şi că numai aceştia pot avea proprietăţi. Documentele rămase atestă faptul că au fost confiscate proprietăţile de la cei care n-au îmbrăţişat religia catolică, iar unii preoţi ortodocşi au fost scoşi din ţară împreună cu femeile şi copiii lor.

Cu toate încercările şi măsurile luate de statul maghiar, de a ajunge cu catolicismul în Craina , acest deziderat nu s-a înfăptuit, dovadă fiind existenţa bisericilor ortodoxe, la început din lemn, chiar dacă au fost arse de nenumărate ori de turci în incursiunile lor, iar mai apoi solide din piatră şi cărămidă, precum şi conscripţiile imperiale, care relevă că populaţia era formată aproape în totalitate din români ortodocşi.

Biserica nouă din Globu-Craiovei cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae, astăzi este integrată ierarhic Protopopiatului Băile-Herculane din Episcopia Caransebeşului şi a fost ridicată în anul 1806, cât despre cea veche, ştim doar că în anul 1750 este menţionată o biserică de lemn, unde se oficiau slujbele bisericeşti pentru enoriaşii ortodocşii ai Globului, cum de altfel erau în toată Valea Crainei.

Actuala biserică este construită din piatră albă durabilă, iniţial a fost acoperită cu ţiglă, iar turnul clopotniţei cu tablă. Astăzi toată biserica este acoperită cu tablă modernă numită Lindab. Grosimea zidurilor este de 60 cm, lungimea este de 35 m, lăţimea de 8 m, iar înălţimea de aproximativ 6 m. Tavanul este boltit cu pictură, cât despre amvon acesta are 3 m. Biserica are forma de navă şi este ridicată de meşteri locali. Iconostasul este din piatră şi cărămidă, la fel ca zidurile construcţiei, pictat fiind de Bartolomei Delliomini în anul 1909. Sigur că au avut loc o serie de reparaţii şi înainte de 1900, despre care nu avem date certe, dar putem arăta reparaţiile de după anii 1900, acestea ar fi în următorii ani: 1924, 1930, 1939, 1954, 1966, 1967, 1972 şi 1996, 1999 şi în anul 2006 când s-a montat tabla modernă de care am amintit. Recondiţionarea picturii din 1909 s-a efectuat pe vremea preotului Zaharia Popovici şi a epitropilor P. Ghimboaşă şi Iosif Grozăvescu.

În anul 2004, la dorinţa credincioşilor, biserica este dotată cu centrală termică şi gresie. Ultima recondiţionare a picturii a fost efectuată în 1999, toată pictura fiind în ulei, atât cea de pe iconostas, cât şi din altar, naos şi pronaos.

Deşi exteriorul bisericii nu este o capodoperă de arhitectură, se remarcă totuşi turnul zvelt ca o bază pătrată, precum şi picturile din exterior ale celor patru apostoli, ceea ce denotă influenţa stilului romanic şi implicit vechimea ei. Interiorul de cum păşeşti pragul te cucereşte, în special pictura iconostasului, ieşită din mâna iscusitului meşter italian. Marele istoric Nicolae Iorga, în călătoria sa prin sudul Banatului, din vara anului 1939, a cercetat şi biserica din Globu-Craiovei, zăbovind mult în faţa picturilor din interior, având numai cuvinte de laudă pentru înfăţişarea ei.

La intrarea din pronaos în naos există o pisanie, unde scrie următoarele: „S-a zidit această sfântă biserică în anul 1806, cu hramul Sf. Ier. Nicolae. În timpul arhipăstoririi P. S. Sale Nicolae Popea, episcop al Caransebeşului, preot paroh fiind Mihai Popovici. În anul 1906 s-a făcut pictura de către pictorul Bartolomeu Delliomini. În anul 1996 sub păstorirea P. S. Sale Emilian Birdaş,. Episcop al Caransebeşului,

https://biblioteca-digitala.ro

a P. C. Nicolae Pereş, protopop al protopopiatului Băile-Herculane, a pr. Paroh Iosif Boroica Ghimboaşă s-a restaurat pictura de către pictorul Ioan Albulescu, cu contribuţia şi ajutorul credincioşilor creştini din această parohie".

De-a lungul timpului biserica a fost înzestrată cu clopote, vase sfinte, candele, icoane, odăjdii, steaguri şi cărţi bisericeşti. În prezent pe lângă celelalte obiecte de cult, mai există şi 6 rânduri complete de veşminte şi 7 steaguri, ce reprezintă pe Sf. Gavril, Învierea Domnului, Sf. Ilie Tezviteanul, Răstignirea Domnului, Sf. Gheorghe şi Sf. Petru, ce se folosesc la înmormântări. Antimisul cel mai vechi din 1943, a fost trimis Consiliului eparhial, P.S. Sale, Veniamin, iar cel actual a fost sfinţit de P. S. Lucian. În biserică mai există trei cruci, candele, 2 potire, 2 sfeşnice de argint şi 6 de aluminiu.

Clopotele cele vechi au fost luate de austro-ungari, înainte de 1918, unul dintre ele era donat de învăţătorul Popovici Iosif. În prezent există trei clopote: unul turnat la Reşiţa în anul 1917, în greutate de 300 kg; al doilea de 100 kg şi al treilea de 50 kg, cu inscripţia „Donate de credincioşii comunei Globu-Craiovei".

În general, hramul bisericii este şi hramul satului, dar la Globu-Craiovei nu este aşa. Aici hramul bisericii este în 6 decembrie, iar ruga satului („negeia") se ţine de Sfântul Dumitru, când de fapt nu este post.

Ca toţi ceilalţi grăniceri bănăţeni, şi cei din Globu-Craiovei asistă în 20 august 1865 la primirea triumfală a primului episcop român al episcopiei nou restaurate a Caransebeşului, Ioan Popasu şi dau onorurile instalării.

Parohia din Globu-Craiovei a fost vizitată în anul 1924 de P. S. Părinte Traian Bădescu cu alaiul său, săvârşind Vecernia, iar în 1 august 1937 parohia a fost vizitată de P. S. Sa Dr. Vasile Lăzărescu, însoţit fiind de P. C. Pr. Câmpianu şi diaconul Roşca T., săvârşind Sfânta Vecernie. Nu în ultimul rând parohia a avut onoarea de a primi pe P. S. Sa Laurenţiu Streza cu tot cu alai, în anul 1999, pentru sfinţirea bisericii după renovare. Parohia a mai fost vizitată de încă două ori de către P. S. Episcop Lucian, împreună cu tot alaiul, de fiecare dată cu ocazia sfinţirii unor lucrări la sfânta biserică. Aceste vizite efectuate de episcopul locului au avut loc la data de 23 septembrie 2007, respectiv 7 decembrie 2014.

Biserica este aşezată în mijlocul satului, lângă şcoala generală, fiind electrificată în anul 1964, din donaţiile credincioşilor.

Începând cu anul 1832, pentru bunul mers al activităţii bisericeşti se introduc matricolele pentru botezaţi, protocolul de circulare şi evidenţa veniturilor bisericii şi a tasurilor. Bilanţul bisericii era semnat la finele fiecărui an de preot, crâsnic, epitrop şi verificat de comandantul companiei şi al regimentului, fiind aprobat de protopop.

La momentul actual, din totalul de 450 credincioşi ai parohiei Globu-Craiovei, doar 80-90 de persoane participă la Liturghia de duminică şi 25-30 la Vecernie, deşi biserica are 150 de locuri, predominând femeile mai în vârstă. De sărbătorile Crăciunului şi ale Paştelui, aproximativ 300-400 de persoane se spovedesc şi se cuminecă. Dintre slujbele cerute de enoriaşi, cele mai multe sunt pomelnicele, în fiecare duminică sunt 30-40 de pomeniri, urmează sfinţirile şi împărtăşirea bolnavilor.

Începând cu anul 1810 şi până în 1968, constatăm un fapt rar întâlnit şi anume: şapte generaţii din aceeaşi familie Popovici, exact ca în parohia Pârvova,. cu familia Călţunilor.

Redăm şi noi mai jos, lista preoţilor care au slujit în această parohie, cu tot cu biografie, amintiri şi contribuţii. Sigur că despre unii preoţi nu există date concrete, dar îi numim aici aşa cum avem date despre ei:

- Popa Ştefan, a păstorit în anul 1751 ;
- Barbu Popovici, fost preot paroh în satele Pârvova şi Cruşovăţ, a păstorit în anul 1775;
- Andrei Popovici, probabil fiul lui Barbu Popovici, anul păstoririi 1775 ;
- Popa Dragotă, venit din Râmnicu Vâlcea, un puternic centru ortodox, a păstorit între anii 1810-1822.
- Popa Drăguţ, fiul preotului Popa Dragotă, a păstorit în perioada 1822-1824.
- Popovici Mihail, tot din aceeaşi familie, care a păstorit între anii 1824-1850 (la hirotonire i s-a sârbizat numele).
- Popovici Ioan, a păstorit între anii 1850-1861.
- Popovici Zaharia, a păstorit între anii 1861-1900.
- Popovici Zaharia-fiul , acesta a păstorit între anii 1900-1937. el a fost hirotonit preot prima dată pentru parohia Ieşelniţa. Pe timpul păstoririi lui, au avut loc anumite divergenţe între credincioşii

https://biblioteca-digitala.ro

satului. După moartea tatălui său, o parte de credincioşi a satului, cer episcopului Caransebeşului ca preot pe Zaharia Grozăvescu, paroh în Valea Bolvaşniţei, auzind acestea marea parte a credincioşilor trece la contraofensivă şi cer aceleiaşi Episcopii, ca preot pe Zaharia Popovici, spunând că Zaharia Grozăvescu nu are studii necesare pentru a fi preot.

- Popovici Grigore: 1939-1964. Acesta se naşte în 22 octombrie 1892 în localitatea Ieşelniţa, unde tatăl său a fost preot. Clasele primare le-a făcut în Globu-Craiovei, iar liceul în Lugoj şi Timişoara, precum şi Academia teologică în Caransebeş. A fost hirotonit de P. S. Sa Dr. Elie Miron Cristea în anul 1915, ca capelan, cu drept de succesiune pentru parohia Globu-Craiovei. El a servit ca preot militar în Italia la Monte Teneba, pe apa Piave, în satul Cavera în cadrul regimentului Honvezi din Oradea Mare, din primul război mondial, acolo unde au decedat 30 de tineri eroi din Globu-Craiovei.

A fost un bun patriot, apărător al ortodoxiei şi românismului. A făcut parte din Cercul religios al Mehadiei, înfiinţat în anul 1921, din cadrul „Asociaţiunea clerului Andrei Şaguna", despărţământul Mehadia al cărui secretar a fost ales. A primit brâul roşu pentru întreaga activitate desfăşurată în rândul credincioşilor din sat. Deşi fiul său Popovici Zaharia a absolvit Institutul Teologic din Caransebeş, nu a putut profesa ca paroh al satului, din lipsă de post, pe vremea aceea Biserica ca instituţie era foarte persecutată.

- Sinevici Nicolae, a păstorit între anii 1964-1967.

- Grozăvescu Tiberiu, probabil fiu sau nepot al preotului Zaharia Grozăvescu, cel care a fost cerut de cetăţeni în anul 1889, ca preot în sat. A păstorit între anii 1967-1984. El a trimis o cronică parohială la Mitropolia Banatului în anul 1973.

- Boroica Iosif păstoreşte din 1984 până în prezent. Este născut în data de 28 martie 1959 în localitatea Petnic. A terminat Seminarul teologic din Caransebeş şi Facultatea de Teologie din Piteşti. A fost hirotonit în anul 1984 pe seama parohiei Globu-Craiovei. Este căsătorit şi are 2 copii. A fost investit întru preot iconom pentru toată activitatea sa de catehizare a credincioşilor şi pentru toate lucrările de renovare a bisericii şi casei parohiale.

Trebuie să amintim şi ceilalţi locuitori ai satului, după ce am prezentat preoţii, care au slujit ca epitrop sau cântăreţi în strana bisericii, pentru buna desfăşurare a activităţii religioase din această parohie. Începem cu enumerarea epitropilor din vremurile cele vechi până în prezent: Ioan Iacob, Ilie Novac 1854-1861; Vasile Ghimboaşă, Ianaş Şandru, Iosif Ghimboaşă 1862-1863; Ilia Novac, Vasile Ghimboaşă 1864-1868; Ilia Rostescu 1870; Şandru Iancu, Ilia Şandru 1871-1872; Ilia Rostescu, Ioan Nistorescu 1873-1879; Nicolae Fisteag, Nicolae Jurescu 1882-1883; Nicolae Fiştea, Ilia Horcea 1884-1889; Ghimboaşă Vasile 1890-1900; Petru Ghimboaşă, Iosif Grozăvescu 1901-1909; Fisteag Chiru 1910-1911; Ioan Orei 1912-1915; Grozăvescu Ştefan, Ghimboaşă Ştefan 1916-1921; Zaharia Urdăreanu, Mitru Orza 1922-1926; Zaharia Urdăreanu, Fisteag Chiru 1927-1929; Fiştea Chiru, Iosif Fisteag 1930-1931; David Ghimboaşă, Ioan Orza 1932-1934; Ilia Popovici, Ianoş Horcea 1935-1937; Ilia Popovici, Horcea Ianoş, Brătescu Iordan 1938-1949; Cristescu Nicolae, Brătescu Pavel, Pereş Zaharia, Rostescu Zaharia, Brătescu Pavel, Pereş Zaharia, Rostescu Zaharia, Ghimboaşă Vidu 1950-1989; Vrâncuţa Ion, Şandru Lazăr în prezent.

Muzica ce se aude în biserica satului este muzică bănăţeană, învăţată de cântăreţi din tată în fiu. Cei care au adus cântarea de laudă lui Dumnezeu, trebuie menţionaţi în această lucrare, ei sunt următorii: înv. Iosif Popovici, Ilia Popovici, Nicolae Fisteag, Zaharia Bălan, Tudor Şandru, Mihai Gherescu, Gheorghe Bălan, Mihai Orza, Iosif, Stanoievici, Ion Gherescu, Nicolae Şandru, Vidu Veltănescu, Ion Cojocariu şi, mai noi, Fisteag Alimpie, Orza Mihai, Răduţă Gheorghe, Răduţă Iosif, Brătescu Pavel, Veltănescu Ovidiu, Milu Solomia şi Răuţ Maria.

Mai amintim şi componenţa consiliului parohial, cel care răspunde şi aprobă cheltuielile şi veniturile parohiei, asigurând bunul mers al activităţii bisericii: Gherescu Moisă, Gherescu Ovidiu, Gherescu Loghin, Lupşescu Zaharia, Grozăvescu Stănuica, Ghimboaşă Florica şi Grigore Milu, secretar şi crâsnic.

Relaţia bisericii cu celelalte instituţii este foarte bună, dovadă este înfrumuseţarea satului cât şi a bisericii, precum şi participarea preotului la diferite activităţi ale şcolii locale. Parohia deţine o sesie de 11 hectare, fâneţe şi arabil, o parte este lucrat de preot cu ajutorul credincioşilor.

În trecut parohia Globu-Craiovei nu avea casă parohială, abia în 1989-1990 s-a reuşit achiziţionarea ei, de către preotul Iosif Boroica, prin contribuţia benevolă a credincioşilor din parohie. Este zidită din piatră şi cărămidă arsă, are trei camere, bucătărie, dependinţe şi o curte frumos aranjată cu flori, nu are grădină. Casa este aşezată vizavi de căminul cultural, peste pod de biserică şi şcoală, a

https://biblioteca-digitala.ro

fost electrificată odată cu marea electrificare a satului. Biserica a avut în inventarul săi cărţi religioase de o uriaşă valoare artistică şi documentară.

Aceste cărţi au fost cercetate de Nicolae Iorga, care a copiat însemnările de pe ele şi le-a publicat ulterior. Ca o amintire scumpă globenilor se păstrează pe Evanghelie autograful marelui nostru istoric. Redăm mai jos, cărţile bisericeşti din Globu-Craiovei şi însemnările de pe ele aflate în colecţia DJCVCS :

1. Evanghelia, Bucureşti, 1760: „Spre pomenire să fie pentru mine, preotul Ioan Popovici, 1853. în anul 1876 au fost o ceartă mare între preotul Ioan Goga şi între poporul din Lăpuşnicel, căci dânsul era în timpul acesta ca preot la ei, şi din cearta aceia au fost preotul strămutat, în luna martie, în parohia Tuferi şi în Aprilie 1876, în 3-lea s-a aprins Lăpuşnicelul şi au ars 45 de case şi toate rodurile lor. Aceasta s-a întâmplat tocmai în sâmbăta spre învierea a lui Hristos, şi s-a ţinut focul până luni după Paşti, căci ei au gonit pe preot fără vină şi Dumnezeu s-a mâniat pe dânşii. Eu subsemnatul preot am fost la prilejul acela şi am văzut. Spre suvenire, Globu Craiovei în 5-lea aprilie 1876". „Zaharia Popovici preot. Biserica din Borlovenii Noi care la anul 1877 s-a edificat, s-au sfinţit în 5 Noiembrie 1871".

2. Strastnic, Blaj, 1773:

„S-a cumpărat această Strastie de la Mâna lui Pavel Itudin, sălaşul de sus cu bani gata, 6 f., în 17 Noembrie 1801. şi cu Triod 15 f. face 21 f."

„Ioan Popovici învăţător". (prima jumătate a secolului al XIX-lea).

„Din Valea Bolvaşniţei fiind născut învăţătorul Globului Craiovii în 29 martie 1835, Ilia Başulescu".

3. Penticostar, Râmnic, 1785:

„Vasile Bolvici mai micul între ieromonahi, ierodiacon".

„Această sfântă carte ce se cheamă Penticostară iastă a satului Globul Craiova şi iastă cumpărată cu bani gata 11 fl. Şi cine se va afla să o înstrăineze să fie blăstămat şi afurisit de sfântul Sănod de la Nichia, sub blăstămul celor 3 sute şi 18 sfinţi părinţi care au făcut Sobor la Nichia". Tot pe acest exemplar este o notă despre inundaţiile din 1910, semnat de cantorul Alimpie Festeag.

4. Adunarea cazaniilor, Viena: „Antonie Bogoevici învăţători".

5. Triod, Blaj, 1800.

6. Minei, pe August, 1836:

Despre aceste cărţile din biblioteca parohială, putem arăta ca acestea sunt în număr de 180 de bucăţi, pe lângă acestea mai există peste 500 de reviste. La momentul actual mai există în biserică un Antologhion din anul 1940 şi un Octoih din anul 1955. Tot din această perioadă datează şi „Mormântul Domnului" şi „Tronul Împărătesc."

În colecţia de artă religioasă a Protopopiatului Reşiţa, există următoarele icoane pictate în ulei pe lemn din secolul XIX, aceste icoane au aparţinut parohiei din Globu Craiovei: Învierea Domnului, Iisus Hristos, Maica Domnului, Cuvioasa Parascheva, Maica Domnului cu pruncul; Sfântul Nicolae; Sfântul Ioan.

Despre locul de repauzare a locuitorilor satului numai cuvinte de laudă. Cimitirul este aşezat pe dealul Crac, are o suprafaţă de 612 mp. Din cele peste 200 de morminte, 15 sunt cripte, dacă ne raportăm la anul 1945, când exista o singură criptă, cea familiei de preoţi Popovici, şi 5 cruci de marmură. Cimitirul este îngrădit cu gard de piatră, cât despre vechimea lui, se poate spune că este de aceeaşi vechime cu biserica satului, deoarece există cruci din anul 1800. În incinta cimitirului nu există capelă mortuară. Un alt aspect ce trebuie remarcat, în avlia bisericii există un monument de marmură albă ridicat în anul 1946, pentru a comemora eroii din al doilea război mondial.

Credincioşii din satul Globu-Craiovei, au contribuit întotdeauna la înfrumuseţarea lăcaşului de cult, prin acest fapt au dat dovadă că sunt vrednici urmaşi ai grănicerilor şi că a lor credinţă este veşnic întipărită în fiinţa lor.

Gheorghe Ţunea- Pîrvovanu

Bibliografie:

Gheorghe P. Ţunea, Craina. Lăcăşuri de cult, Reşiţa, 2011

Zaharia Urdăreanu, Monografia localităţii Globu Craiovei, manuscris dactilografiat.

(continuare la pag. 35)

https://biblioteca-digitala.ro

DIN ACTIVITATEA NOASTRĂ

1. Filiala judeţului Caraş – Severin şi-a mărit numărul de membri.
La începutul acestui an, filiala judeţului nostru, prin preşedintele ei, prof. dr. Nicolae Magiar, a trebuit să trimită un tabel cu datele personale ale membrilor. Prin strădui nţa secretarului filialei, inspectorul prof. Cosmin Gheju, numărul colegilor de istorie din judeţ care au dorit să facă parte din Societatea de Ştiinţe Istorice din România, filiala Caraş-Severin, a crescut brusc la 41. Le spunem ,,Bun venit" şi le deschidem revista pentru a publica articole. Cu acest număr membri, se schimbă statutul filialei la nivel naţional, aceasta fiind considerată de primă mărime şi cu drepturi suplimentare la nivelul Consiliului Naţional.
2. Filiala din Serbia – recunoscută oficial ca membru al Societăţii de Ştiinţe Istorice din România.
La începutul acestui an colegii din Serbia au fost recunoscuţi oficial ca membri ai filialei Societăţii de Ştiinţe Istorice din România. Filiala lor are sediul la Novi Sad şi este condusă de cunoscutul jurnalist Lucian Marina. Membrii acestei filiale sunt profesori de istorie, de literatură, jurnalişti, preoţi etc.
Ne bucurăm cu atât mai mult de acest fapt cu cât filiala judeţului Caraş-Severin, prin preşedintele ei, prof. dr. Nicolae Magiar, i-a sprijinit să se organizeze în filială în Serbia. Le spunem un călduros ,,Bun venit !".
Din păcate, unele activităţi comune programate în această perioadă în Serbia şi Reşiţa, nu au mai avut loc din cauza epidemiei de gripă chinezească.
3. **LUCIAN MARINA – LAUREAT AL PREMIULUI ,,GUTENBERG"**
Societatea de Limba Română din Voivodina – Republica Serbia s-a prezentat cu activitatea editorială şi la ediţia a 23-a a *Târgului Internaţional de Carte de la Novi Sad* care, anul acesta, s-a desfăşurat în perioada 3-9 martie 2020 şi cu acest prilej, **Lucian Marina**, redactorul responsabil al Editurii S.L.R. a fost laureat cu **Premiul ,,GUTENBERG"** pentru ,,***Monografia 70 de ani de activitate a Redacţiei Române a Postului de Radio Novi Sad***" (1949-2019).
Premiul pentru acest valoros studiu, *„operă capitală care a lipsit cu desăvârşire în acest spaţiu geografic"*, l-a conferit *Societatea Culturală ,,**Constantin Brâncuşi**" din Timişoara,* un veritabil partener cultural şi susţinător al activităţii desfăşurate de S.L.R.
Aurel Matei BANCU, secretarul Socieăţii Culturale care poartă cu mândrie numele celui mai mare sculptor român, creator cu renume mondial, a ţinut neapărat să sublinieze că *,,Fratele de Cruce Lucian Marina, fără doar şi poate a depus o muncă enormă pentru a elabora această operă de referinţă. După cât îmi este cunoscut, până acum, nimeni nu a prezentat în acest fel și cu atât de multe informații circumstanțele în care a luat naștere și a funcționat Redacția programului informativ în limba română a Radioului Novi Sad, de la înființare în anul 1949 și până în zilele noastre. Este cert că, domnul Lucian Marina a fost un martore ocular al evenimentelor desfășurate în Redacția Română a Postului de Radio Novi Sad şi acest lucru i-a facilitat în mare măsură înfăptuirea dezideratului propus. Însă, apreciem a fi deosebit de important şi profesionalism acestui ziarist, creator, cronicar, care aduce în cele câteva sute de pagini mii de nume și de date importante nu doar referitoare la istoricul Postului de Radio Novi Sad ci și la istoria comunității românilor din Voivodina."*, spus **Aurel Matei BANCU** cu prilejul înmânării *Premiului* ,,**GUTENBERG**".
„MONOGRAFIA – 70 *de ani de program în limba română la Postul de Radio Novi Sad* (1949-2019)", incontestabil, este o carte de mare importanţă pentru istoria informării publice în limba română în funcţia păstrării identităţii naţionale ale românilor din Voivodina, încât o propun cu cel mai mare drag pentru **Premiul „CARTEA ANULUI"**. Aceasta a subliniat, printre altele, **conf. univ. dr. Virginia Popović** în expunerea de motive prezentată în calitate de membru al juriului, la festivitatea care a avut loc la Vârşeţ cu prilejul marcării Zilei Culturii Române. Şi, ,,***Monografia***" a fost încununată cu titlul **,,CARTEA ANULUI 2019"**.
Iar, la Salonul Internaţional de Carte de la Novi Sad a primit şi un premiu cu semnificaţie mai mult decât excepţională odată ce a fost decernat în mirifica atmosferă a ,,***Lumii Gutenberg***".
Mulţumind pentru prestigiosul premiu, Lucian Marina, autorul cărţii premiate a subliniat că, *,,Monografia Redacţiei române a Postului de Radio Novi Sad" (1949-2019) reprezintă rezultatul*

https://biblioteca-digitala.ro

unui efort îndelungat şi asiduu pe care l-am depus de-a lungul anilor de cercetare, analiză şi sinteză a informaţiilor culese. Dar, acest lucru nu mi-a fost greu căci am considerat că am o obligaţie morală ca după cei 40 de ani petrecuți în domeniul jurnalisticii la Radio-Televiziunea Novi Sad, să imortalizeze pe 520 de pagini tot ceea ce s-a petrecut la RTV și să prezint istoricul impresionant al programului în limba română al acestui post de radio, care anul trecut a aniversat 70 de ani de existenţă şi activitate neîntreruptă.

La târgul de la Novi Sad, poetul, editorul şi publicistul **Ionel Stoiţ**, de asemenea a venit cu cuvinte de laudă despre această carte de referinţă. *,,Monografia este nu doar masivă, ci şi impresionantă căci este o lucrare apărută în condiţii grafice deosebite şi în care este prezentată detaliat, o materie vastă, numeroasele informaţii fiind deosebit de interesante“*

Iar, după cum a constatat jurnalist **Mariana Stratulat** *,,Monografia se remarcă printr-o viziune complexă, subiectul fiind abordat din diferite perspective, care unește trecutul și prezentul, și face apel la conștiința noastră să privim cu optimism spre viitor. Este o carte de referință, o carte utilă și necesară, o lucrare a cărei lectură, consultare periodică este obligatorie pentru oricine doreşte să deţină o imagine clară şi competentă, asupra unui fenomen denumit Radio Novi Sad, actualmente Voivodina, ce se identifică ca un simbol al identității noastre pe aceste meleaguri".*

La Târg, s-a vorbit cu cuvinte alese şi despre revista ,,***Novi Most***“ despre care, **Lucian Marina**, redactorul-şef şi fondator al acestei publicaţii plurilingve a precizat cu mândrie că este o revistă model, unică în Serbia şi Europa, ba chiar şi în lume. Anume, pe lângă faptul că articolele sunt publicate în zece limbi, revista poartă amprenta sprituralităţii celor 24 de minorităţi naţionale din Voivodina. Acest lucru a fost sesizat atât de *Direcţia pentru Cultură a Oraşului Novi Sad* care anul viitor va fi ***Capitală Europeană a Culturii*** cât şi de *Direcţia pentru Cultură a Oraşului Vârşeţ*, unde este sediul S.L.R., precum şi de **C.N.M.N.R.S.**, care sufinanţează publicarea acestei reviste care, după cum s-a spus *,,promovează frumuseţea diferenţelor dintre popoare şi culturi, bogăţia lingvistică şi multiconfesională a Voivodinei"*.

La Târgul Internaţional de Carte, au fost prezentate şi cele mai noi numere 4 şi 5 pe anul 2019, ale revistei ,,**LOGOS**" iar, editorii şi-au exprimat bucuria că, anul trecut au reuşit să tipărească chiar două numere ale acestei reviste ştiinţifice unice la românii din Serbia.

După cum s-a subliniat şi în alte ocazii, de la prima sa apariţie în vara anului 2016 şi până în prezent, publicaţia *,,**Logos**", Revistă de Filologie, Limbă, Literatură şi Folclor*, editată de ***Societatea de Limba Română din Voivodina, Republica Serbia***, în parteneriat cu *Universitatea de Vest ,,**Vasile Goldiş**" din Arad,* s-a orientat spre definirea identităţii proprii, marcată în final prin câteva elemente relevante: aspectul grafic, consolidarea structurii interne, prin diversitate tematică şi autorială cu colorit multilingvist şi multicultural. *,,Animată de grija şi eforturile redactorului-şef şi fondator **Lucian Marina**, a neobositului profesor **Vasile Man** de la Arad, redactor-şef adjunct şi membrilor **Consiliului Ştiinţific** şi ai **Consiliului Redacţional**, Revista **,,Logos**" marchează un moment semnificativ în evoluţia spaţiului cultural românesc din Serbia, având în vedere faptul că este încununată de unicitate."* (**Brânduşa Juică**). A fost reliefat şi faptul că, articolele deosebit de variate şi de interesante, semnate de autori din Serbia şi România, dar şi din Brazilia, Canada, Germania, Italia, Macedonia, Polonia, Republica Moldova, Republica Uzbecă, *Slovacia, Thailanda,* Ungaria, etc., scot la iveală rodul cercetărilor minuţioase, pătrunse de intenţii luminătoare.

De altfel, la festivitatea de lansare a activităţii editoriale care a avut loc joi, 5 martie 2020, la standul Secretariatului provincial pentru cultură şi informarea publică, respectiv la standul Secretariatului provincial pentru educaţie, administraţie, prescripţii şi comunităţile naţionale—minorităţile naţionale, a fost prezentată şi revista ,,**Coloana Infinitului**" consacrată regretatului **Radu Flora** şi activităţii S.L.R., a activităţii S.L.A. ,,TIBISCUS".

Istoricul **Constantin C. Gomboş** a prezentat ediţii consacrate excelentului caricaturist maestrul **Ştefan Popa – POPA 'S**, în timp ce renumita solistă vocală **Maria COLGEA** a încântat publicul cu regale muzicale remarcabile, interpretând romanţe şi cântece patriotice.

Cu acest prilej, S.L.R. a semnat un nou **ACORD DE PARTNERIAT CULTURAL** şi cu *Asociaţia Culturală ,,**NICOLAE URSU**" din Şanoviţa* iar, preşedintele **Nelu Ioan ROŞCA**, a prezentat publicului select şi cele mai noi numere ale publicaţiei ***,,Foaia şănoviţeană***".

Demn de menţionat faptul că, în cadrul parteneriatului cultural dintre S.L.R. şi *Universitatea de Vest ,,Vasile Goldiş"* şi revista *,,Studii de Ştiinţă şi Cultură" din Arad*, deja s-a dovedit în practică că

https://biblioteca-digitala.ro

această colaborare este benefică şi pentru pregătirea în comun a revistei ,,Logos" şi pentru organizarea unui număr mare de reuniuni ştiinţifice internaţional.

Cu prilejul Târgului Internaţional de Carte de la Novi Sad, reprezentanţii asociaţiilor partenere, au convenit asupra faptului să acorde în comun *Premiului Internaţional de Poezie* ,,**METAFORA LUMINII**" poetei **Viviana POCLID DEHELEAN (MILIVOIEVICI)** pentru volumul de poezii ,,***Albastru Infinit/Blue Infinite***", ediţie bilingvă româno-engleză, care a văzut lumina tiparului anul trecut, la Arad. De altfel, volumul a fost tradus şi în limbile franceză, germană, sârbă şi engleză şi prezentat atât la **Universitatea Sorbona**, Paris 3, Franţa, cât şi la *Institutul de Romanistică al Universităţii din Viena*.

Lucian MARINA

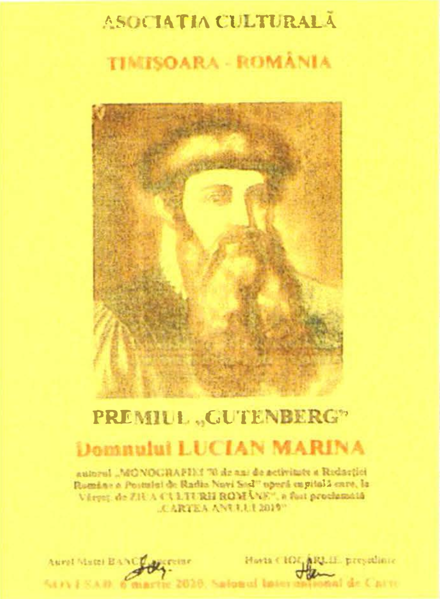

(continuare de la pag. 32)

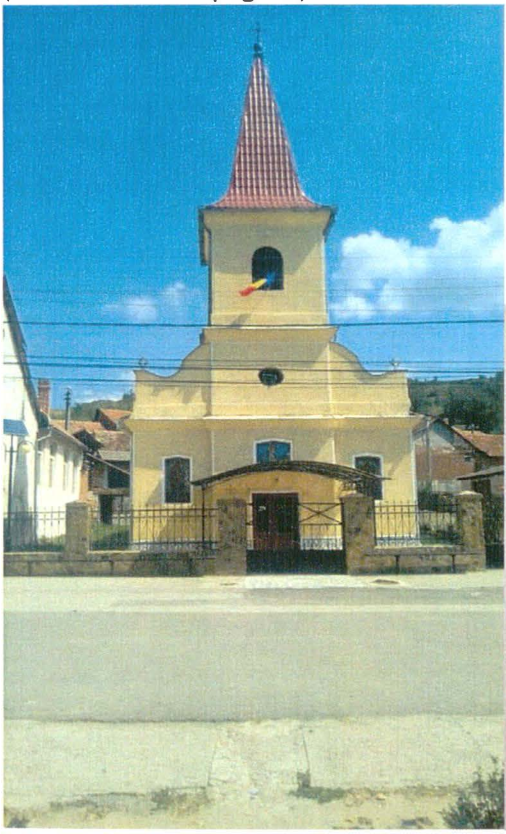

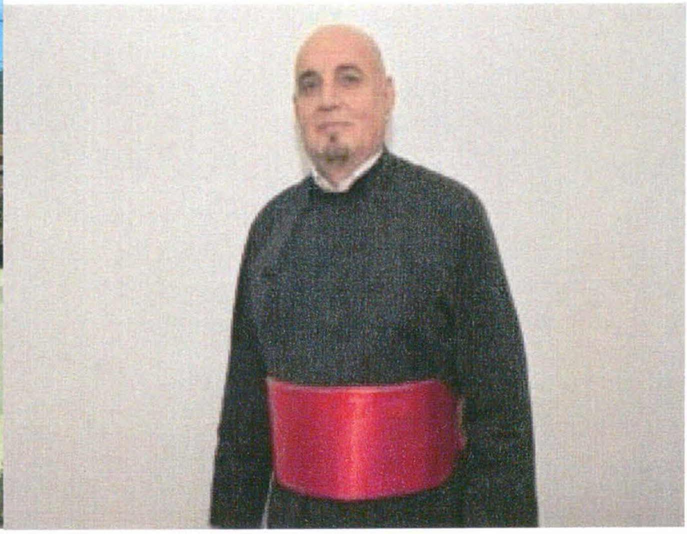

Biserica Ortodoxă-1806

Pr. Boroica Iosif, 1984-prezent.

https://biblioteca-digitala.ro

ISSN 1844-4423

https://biblioteca-digitala.ro